

ТАЈНИ ЗАЧИН

ЧАСОПИС ЗА
НЕГОВАЊЕ
ДУХОВНЕ КУЛТУРЕ

ДАЈТЕ ШАНСУ ХРАСТОВИМА

ДА ЛИ СМО ПОСТАЛИ ДИГИТАЛНИ
ЗАВИСНИЦИ
ОДГОНЕТАЊЕ ЖИВОТА

МАНАСТИР МИЛЕНТИЈА

НА РТАЊ ЗА ВИДОВДАН
ЗЕЛЕНИ ОКТОБАР

ДА ЛИ КАСНИ АВИОН?

ОД ПРАХА ДО ЧОВЕКА: НАУЧНИ
ДОКАЗ

КАКО ПРОЋИ ИЗМЕЂУ ДВА СТУБА

ГЛИСТОН ПУТУЈЕ У ЗЕМЉУ
УКОРИХ СЕБЕ СЕДАМ ПУТА

БРОЈ 05

20
21

САДРЖАЈ

КАКО ЧОВЕК МЕЊАЈУЋИ СЕБЕ МОЖЕ ДА УНАПРЕДИ И ПРОМЕНИ СВЕТ У БУДУЋНОСТИ? - Проф.др Никола К. Пантић, академик

ДАЈТЕ ШАНСУ ХРАСТОВИМА - GIVE OAK-TREES A CHANCE - Момо Цвијовић

ДА ЛИ СМО ПОСТАЛИ ДИГИТАЛНИ ЗАВИСНИЦИ - Јевђеније Ђокић

ОДГОНЕТАЊЕ ЖИВОТА - Ђорђе Спасић

МАНАСТИР МИЛЕНТИЈА – СРУШЕН СРЕДЊЕВЕКОВНИ СПОМЕНИК КОЈИ МОЖЕ ДА ЗАЖИВИ- Проф.др Мирко Ковачевић и археолог Гордана Гаврић

ХИМНА ГЕНЕРАЦИЈИ АПСОЛВЕНАТА МФБГ79 - Др Зорица Петрашиновић

НА РТАЊ ЗА ВИДОВДАН - Владимир Ђурић

ЗЕЛЕНИ ОКТОБАР (изабрани делови) - Петар Божовић

ОДБРАНА ФИЛОСОФИЈЕ ИЛИ ЗАШТО СТВАРАМО УЧЕНЕ ИДИОТЕ - Ненад Обрадовић

ДА ЛИ КАСНИ АВИОН? - Драшко Вујовић

ОД ПРАХА ДО ЧОВЕКА: НАУЧНИ ДОКАЗ - Елисео Сориано

КАКО ПРОЋИ ИЗМЕЂУ ДВА СТУБА - Др Даниел Мешковић

ГЛИСТОН ПУТУЈЕ У ЗЕМЉУ - Проф.др Драган Миловановић

ЗНАЧАЈ ДИЈЕТЕТСКИХ СУПЛЕМЕНАТА У РЕГУЛАЦИЈИ КРВНОГ ПРИТИСКА - ВИТАМИН Ц - Проф.др Бранко Јаковљевић

УКОРИХ СЕБЕ СЕДАМ ПУТА - Халил Џубран

Драги читаоци,

Сократу се приписује мисао да, "НЕИСТРАЖЕН ЖИВОТ НИЈЕ ВРЕДАН ЖИВЉЕЊА." Самим тим што пратите овај часопис, на Вас се не односи изречено.

Покушајмо да рашчланимо ову Сократову идеју у три тезе:

... да смо јединствени, на свету се нису никада родила два иста човека,

... да је борба у животу стална, и

... да је човеков напредак неминовност.

Тада схватамо да смо учесници у великој представи - ИДЕЈИ ЖИВОТА која се игра на позорници нашег Створитеља, а свако од нас представу гледа, и учествује у њој, са сопствене позорнице.

Дакле, живимо живот као једну велику представу.

У свакој позоришној или филмској представи постоје глумци, статисти, режисери и други учесници у њеном стварању и игрању.

На животној позорници сваког од нас - исто тако. Колико људи, толико представа. Избор улога је препуштен нама. Улогу можемо да бирамо само тамо где режирамо. У другим представама улога нам се додељује.

Лепо је бити статиста или имати споредну улогу у туђем филму, али у сопственој представи главну улогу не би требало да препустимо неком другом.

Играјући главну улогу у свом животном филму пролазимо кроз разне облике и нивое догађања чинећи сопствени еволутивни искорак. Један од најважнијих момената у животу сваког човека требао би да буде тренутак духовног "буђења." То је "клик" када постајемо свесни сами себе, постајемо свесни да поред оригиналности са свим другим људима (икада рођеним и онима који ће се тек родити) чинимо ЈЕДНО и започињемо живот по својој оригиналној креацији, дајући свој удео великој представи Створитеља.

Многи читав живот проживе успавани... Како долази до "буђења" ...?

"Буђење" не долази само од себе. Да би се човек "пробудио" треба да испуни одређене услове и да ради на усавршавању својих врлина и потпуној контроли својих мана.

У основи "духовног буђења" стоји РАД, физички, умни и духовни а када дођемо до нивоа да РАД обављамо у радости и љубави, тада стичемо услове за "духовно буђење."

Размишљајући на овај начин, Сократова мисао: "НЕИСТРАЖЕН ЖИВОТ НИЈЕ ВРЕДАН ЖИВЉЕЊА" добија шире и јаче значење. РАД који манифестујемо покреће истраживања у која улазимо храбро и смело, са пуно жеље и наде да откривајући нове животне тајне испуњавамо себе и богатимо друге људе. То нас чини срећним.

Срдачно Ваши,

Бранислав Денис Божовић и Драган Ђурић

Проф.др Никола К. Панџић, академик

КАКО ЧОВЕК МЕЊАЈУЋИ СЕБЕ МОЖЕ ДА УНАПРЕДИ И ПРОМЕНИ СВЕТ У БУДУЋНОСТИ?

Будући развој на Земљи треба усмерити и ка перманентном усавршавању садашњег човека – адолесцента. Највиши циљ треба да буде потпун – савршен човек који ће знати да успостави склад између природног и духовног, склад којег свесно никада није ни било. Тек ће се тада постићи доминација, истинитог, доброг и лепог над лажима и привидним истинама, над злом и ружним на Земљи. Тиме ће се поново успоставити склад који је у бити саме природе у којој је одувек све – једно у универзалном времену.

Стално треба делати да се сви постојећи друштвени системи, у току процеса стварања прве глобалне цивилизације на Земљи преобразе по принципу међусобне повезаности свега (човека, друштва, природе) у нови јединствени систем који ће карактерисати:

- **Хумано стваралаштво људи – очовечени човек.** Ово подразумева постепено укидање зла у човеку уз истовремено перманентно увећавање истинољубља и правдољубља као и афирмацију индивидуалних слобода и свих врста стваралаштва. Треба настојати, у циљу убрзавања овог процеса, да што већи број младих људи добије што више истинитих сазнања из богате ризнице универзалне људске духовности и буде васпитавано према принципима нове етике утемељене на љубави према другим људима и природи. На дужи рок сва ова настојања треба унапређивати и убрзаним откривањима неслућених, до сада неоткривених могућности и моћи људског мозга.

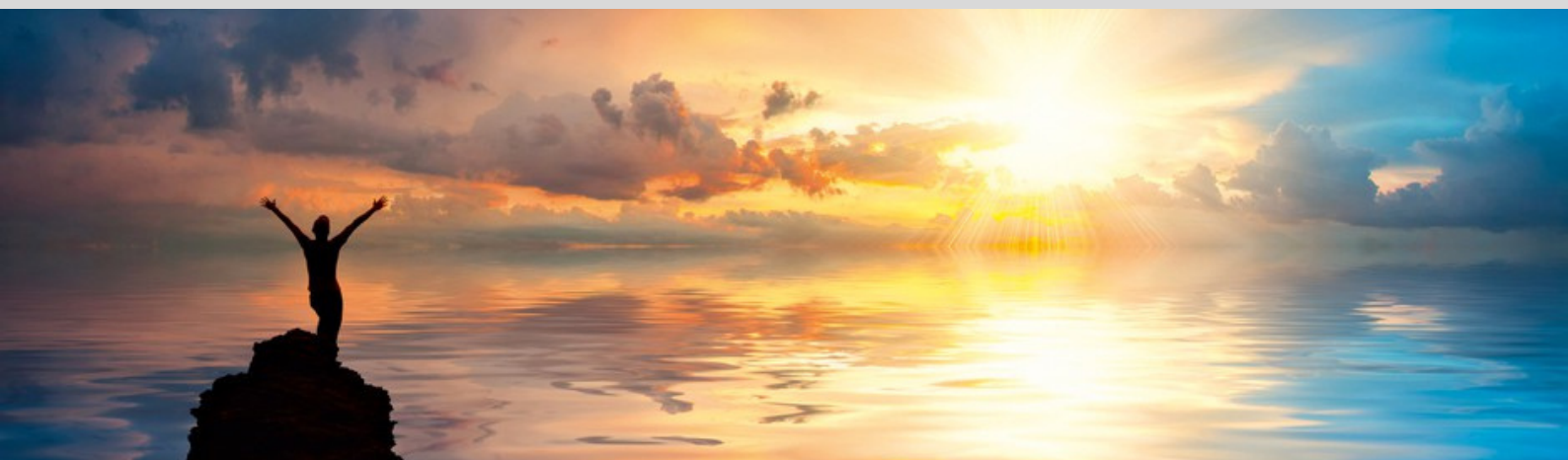
- **Заједништво међу народима – очовечена друштва.** Подразумева постепено укидање конфликта (ратова, експлоатације, фундаментализама свих боја и друго) између држава и народа и других постојећих друштвених асоцијација међу којима би требало да доминирају хармонија и човекољубље (ово подразумева и укидање нехумане доминације садашњих центара економске моћи).

• **Усклађен развој глобалног људског друштва са развојем природе – очовечена природа.** Ово подразумева постепено укидање свих облика неразумне деградације природних система на Земљи од стране антропоцентричног човека. Неминовне промене у природи морају бити мотивисане само перманентним активностима које су усмерене ка оплемењивању природе и човека.

За све ово је потребан опште признати и обавезујући *нови светски морал, кога никад до сада није било*, као и откривање још дубљег смисла природе, како би се створила јединствена слика света, нова парадигма којом ће се одредити *истинито место човека у природи и спознати деловање природног у њему*. Овај морал мора бити ослобођен од свих врста страхова од небеских и земаљских богова, а треба га заснивати на спознаји неопходности успостављања склада између природног и духовног.

Само овакав савршен човек који ће спознати већину законитости укрштаја и хармоније у природи, као и досадашње функционисање укрштаја духовног и природног и неопходност успостављања склада између природног и духовног у себи, уз откривања законитости њеног остваривања, биће достојан становник космоса у будућности.

Један немачки филозоф целог свог живота је био импресиониран само “небом над нама” и “етиком у нама.” Наш нобеловац Иво Андрић потпуније је размишљао. Увео је у игру Земљу “под нама.” Ми – људи, испод “блиског звезданог неба”, наоружани и знањима о историји природних система Земље у геолошком времену, имамо шансу да целински промишљамо све што је над нама, под нама и у нама, да реконструишемо прави редослед догађања у универзалном времену и склопимо нову реалнију, свеопшту слику света која може да послужи као истинита основа за обликовање новог данашњим људима толико потребног, погледа на свет.

То својом интуицијом, на особен начин, својом “душом” осећају, “виде” и исказују даровити песници, сликари и композитори. Безброј је оваквих креативних креативаца било и биће од када постоје људи у овоземаљском свету. Оно што у новије време бива све упечатљивије јесте чињеница да се овакви све више на особен начин приближавају и научним сазнањима. Нека нам као пример за ову тврдњу послужи песма која је инспирисана каменним скулптурама из археолошког налазишта у Лепенском виру.

*Време је да Мудрост господари,
Време је да Земља буде засејана житом доброте,
Време је, јер камен је проговорио
и шта више треба!*

“Поема Лепенском камену”

Љиљана Рим-Живковић

Очигледно, камен мудрости је проговорио! Обрада камена, својеврсна литургија открива нам све више истину о јединству, хармонији и укрштању свега природног па и духовног у континуитету дугог времена. Треба рећи да су велики умови често ове истине наслућивали и откривали својом имагинацијом и пре спознаје научних чињеница.

Од када постоје људи на Земљи они своја открића заснивају на откривању онога што већ постоји у природи. О томе нам најбоље данас говори и једна посебна наука – **бионика** која изучава форме постојања и функционисања објеката природе са циљем да се у науци и техници брже дође до открића. Безброј је узора у природи од грађе минерала, до безброј форми и функција код разноврсних живих организама. Често се то заборавља, али је чињеница да су принципи неких “револуционарних техничких решења”, пре њиховог проналажења коришћени у природи милионима година раније: млазни мотор – код амонита и још старијих цефалопода, или статичко решење Ајфелове куле које је коришћено код мочварних биљака ликопсида још у карбону или коначно, људски мозак – недостижан компјутер. Тешко је набројати све познате и непознате пример ове врсте али се условно можемо сложити са онима који кажу: *Ништа човек није измислио што већ не постоји у природи!*

Поред тога што је природа научницима увек била инспирација за стваралаштво. Људи су одувек своје дивљење и поштовање према природи исказивали стварањем слика, скулптура, зидањем грађевина, казивањем и писањем поезије и прозе и компоновањем музике. При том су узоре за своје стваралаштво тражили и налазили и у активностима других живих бића (у градитељским способностима даброва, у прелепим бојама лептира и птица, у мимикрији, у прелепом цвркату птица и разноврсној звучној комуникацији других животиња).

О томе нам сведоче и прелепи, модерни стихови писца лирских параболо о творцу, његовом делу, свету и човеку, песника Миодрага Павловића (књига Хоризонти, 1993).

*Погледај то што Земља може:
да подигне вулкане, језера да слегне,*

*Затекао сам оно што природна историја дела
у пресеку предвечерја и јасно пред олују.
Да ли је њено величанство самосвојно?
Горе је небом неко оставио праменове паре
као да су се возови с облацима мимоишли.
Доле маглена бића своје подворење чине
глумцима што су узели обличја планине.*

У овим изванредним стиховима се на најлепши начин одражавају *дуговремени укрштаји и хармонија у природи*. Они истовремено доказују и духовну везу целокупне историје природе са човеком-песником у овом временском тренутку.

Истовремено нам ова песма на најбољи начин указује на неопходност свесног одржавања хармоничног и континуираног склада између човека и природе, јер: *“слично диву Антеју из Античке легенде, човек црпе своју снагу из сталног контакта са земљом на којој живи”*, каже Сениша Станковић (1971) писац једне од првих екологија у свету (Оквири живота, 1936).

Ако се овај сталан и хармоничан контакт – *тај укрст човека и природе* на Земљи прекине, овоземаљског човека у будућности више неће бити! Природа ће на Земљи и без човека наставити да се даље развија.

Све речи овог трактата неће значити много онима који не могу или не желе да их разумеју, али ће значити много који *хоће и желе да, користећи знања о прошлости гледају у будућност*. Зато је потребно оспособити што већи број људи да читају и записе из *“камења мудрости”* како би *невидљиво учинили видљивим*, а што ће им омогућити да и сами сазнања о **прошлости свеколиког света** успешно укрштају са знањима о данас постојећем и видљивом свету. Другим речима, овај трактат треба да оспособи људе да могу сами да промишљају и упоређују **непосредна сазнања** о суштини садашњег света и **посредна сазнања** о световима који су постојали у огромним дубинама *протеклог геолошког времена*. Није без разлога мудри Сенека већ одавно говорио *“време је веома учено, јер открива све.”*

А само спознајом целине света сваки човек ће бити у стању да сагледа своје право место и улогу у њему, и да коначно схвати зашто своја свакојака и свакодневна, знатним делом деструктивна деловања према природи и другим људима мора, што пре, да замени разноврсним конструктивним деловањима без којих нема опстанка и дугог трајања људске врсте на Земљи па ни остваривања планираног – победничког продора људи и људског духа у још *нејасно идентификоване ванземаљске, космичке просторе*.

Најтеже је изгледа антропоцентричном човеку данас, у постојећем недовршеном и несавршеном свету, да схвати једноставну – **елементарну истину** да је за преживљавање човечанства на Земљи неопходан један нови квалитет људског духа. Неопходно је, значи, да савршени човек буде постављен као циљ коме перманентно треба тежити, а познато је да нема успешног напретка без јасне идеје о коначном, **великом циљу**.

Савршен човек као циљ може садашњем самољубивом човеку-адолесценту да изгледа као **утопија**, посебно што би требало, за добробит свеколиког света на Земљи што пре приступити остваривању назначеног циља а зато је потребно смањивати **индивидуални егоизам**.

Међутим, то није, из угла сагледавања целине проблема, утопија, јер ће само измењен – у савршен човек (делом због пробуђеног човекољубља а ускоро све више и због нарастајућег страха од апокалипсе) моћи да обезбеди дуготрајан опстанак људској врсти на Земљи. Страх од надлазећих разноврсних природних катастрофа које очигледно никакве постојеће технологије не могу успешно да укроте, продираће све интензивније, у свест људи и утицаће, надајмо се додатно на њиховоукупно боље понашање.

За подршку при остваривању овог човечанству неопходног циља треба се обратити сваком појединцу, јер како је говорио Јунг: “Свака промена мора започети у самом појединцу” и да “је појединац важнији од система.”

Зато овај трактат треба схватити и као израз **моралне одговорности** и из ње произашле потребе да се на основу свих сазнања о настанку, целини и складу света и правом месту човека у њему – данас у време веома израженог људског зла – укаже на нужност благовременог и коренитог мењања свеколиког људског понашања ради преживљавања тзв. *Homo sapiens*-а у будућности.

Ниједан читалац – појединац, због сопствене моралне одговорности према будућим поколењима, нема права да буде незаинтересован за већ јасно изражене и веома драматичне проблеме глобалног човечанства од којих зависи његова даља судбина. Потпуна па и само делимична незаинтересованост за ове проблеме *сваког човека – појединца увршћује у саучеснике усмеравања Homo sapiens-а на пут ка самоуништењу, односно на пут ка неславном, мрачном апокалиптичном крају.*

Зато, будимо сви одговорни и разумни и прихватимо гледиште оних мудрих, истинољубих и правдољубивих људи који већ сагледавају пут који би човечанство одвео у дуготрајну и бољу будућност.

Верујемо да ће се људи благовремено изменити. За достојанство будућих људи било би много примереније ако делују *свесно мотивисани мудрошћу, истинољубљем и правдољубљем, а не само страхом* од могућих катастрофичних догађаја који ће се догађати у “божанственој природи.”

Само тако би се благовремено у догледној будућности остварио јединствени свет укрштаја природног и духовног на Земљи, а у даљој будућности остварили би се и услови да овај врхунски склад остварен на Земљи почне да се распростире и по космосу.

Да ли ћемо ми, савремени људи, упропастити или искористити ову још увек постојећу реалну могућност?

Напомена: Текст представља поглавље књиге ***О јединству природног и духовног***, академика Николе К. Пантића.

Момо Цвијовић

ДАЈТЕ ШАНСУ ХРАСТОВИМА GIVE OAK-TREES A CHANCE

*„Не мора се све сматрати као истина,
довољно је да се сматра као потреба“
Кафка*

Међу свим дрвећем посебно место заузима храст. У предањима многих народа он је свето дрво, шуштањем храстовог лишћа оглашава се Зевсова воља, воле га и Јупитер и Перун, људи и громови, његово латинско име - робур, значи снага. О храстовим гранама било је обешено Златно руно, у његовом стаблу радо живе нимфе, од његовог лишћа плету се краљевске круне и венци.

Више од двадесет година прогања ме мисао: кад већ поклон, изузев куртоазног захваљивања, није узвраћен, јесу ли или нису засађени ти храстови? Јер верујем, попут Маора, да дароване ствари имају дух, да у њима лежи моћ која ће, пре или касније, навести примаоца да поклон узврати. И доследна поступност у откривању је добар знак! Скоро да ме уверава да смо на добром трагу.

У документарним фондовима Музеја историје Југославије сачувани су писани трагови о једном поклону, јединственом по свом дародавцу и необичном по својој намени. Јединствен је и по томе што је то једини поклон Јосипу Брозу Титу за кога се искрено надам да никада неће бити пронађен у свом изворном облику. Његова судбина није била намењена, како то са свим музејским предметима бива, мрачним депоима и прашњавим полицама, његов губитак значи његов живот, само његовим трајањем жеља дародавца би била испуњена. Он би уједно означавао једину стварну везу између дародавца и дарованог, који за живота нису имали ничег заједничког. Ако под заједничко не подразумевамо такве баналности као што су поседовање истог аутомобила или то што су, на почецима каријере, обојица имали истог фотографа. Чак ни то да су дародавац и даровани умрли исте године! Ако тај предмет буде пронађен - а то је једино важно - 2009. године, имаће исто онолико година колико је дародавац имао у часу своје смрти.

Тешко да бисте на основу увида у садржај фонотеке Јосипа Броза, која садржи 1681 грамофонску плочу, одгонетнули о којој личности је реч (сл. 1). Медју свим тим плочама не само што не постоји ни једна чији је аутор дародавац, већ не постоји ни једна једина која припада врсти музике којом је Џон Ленон освојио и још увек осваја свет.

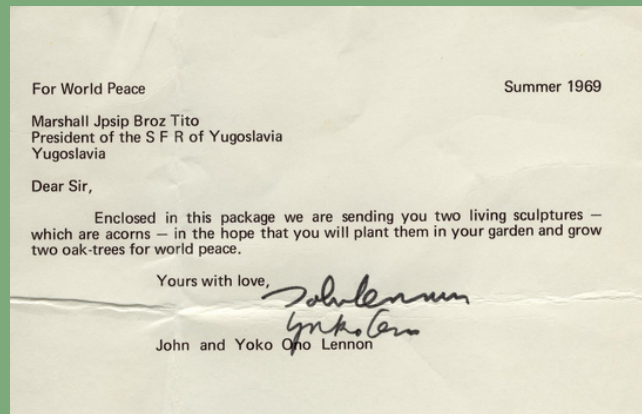
Кренимо редом!

Почетком осамдесетих година појавила су се три од укупно шест докумената овог својеврсног „случаја“ :

Marshall Jpsip Broz Tito
President of the S F R of Yugoslavia
Yugoslavia

090/

Ручно прављени коверат, беле боје, адресиран на Маршала Јосипа Броза Тита, Председника СФР Југославије. Име „Јосип“ је и на коверти и на писму одштампано са карактеристичном грешком – „Јпсип“. Коверат је без марке и поштанског жига, тако да је нејасно како је пошиљка стигла на назначену адресу.

Штампано писмо-летак, са аутентичним потписима Џона Ленона и његове супруге Јоко Оно.
Текст у преводу гласи:

За Мир у свету

Маршал Јосип Броз Тито Лето 1969
Председник СФР Југославије
Југославија

Драги господине,

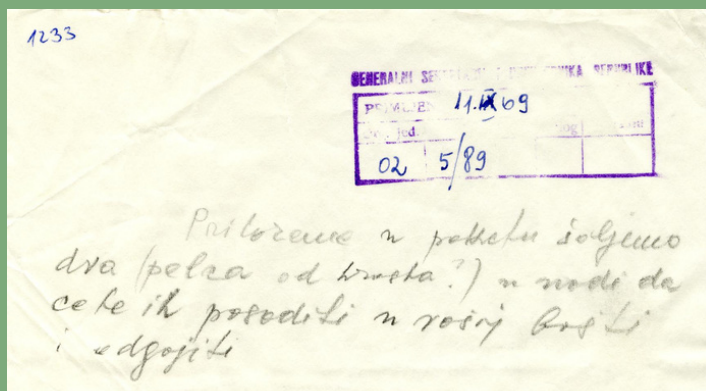
Овим пакетом шаљемо вам два храстова жира у нади да ћете их посадити у вашем врту и одгојити два храста за светски мир.

Са љубављу ваши,

Џон и Јоко Оно Ленон

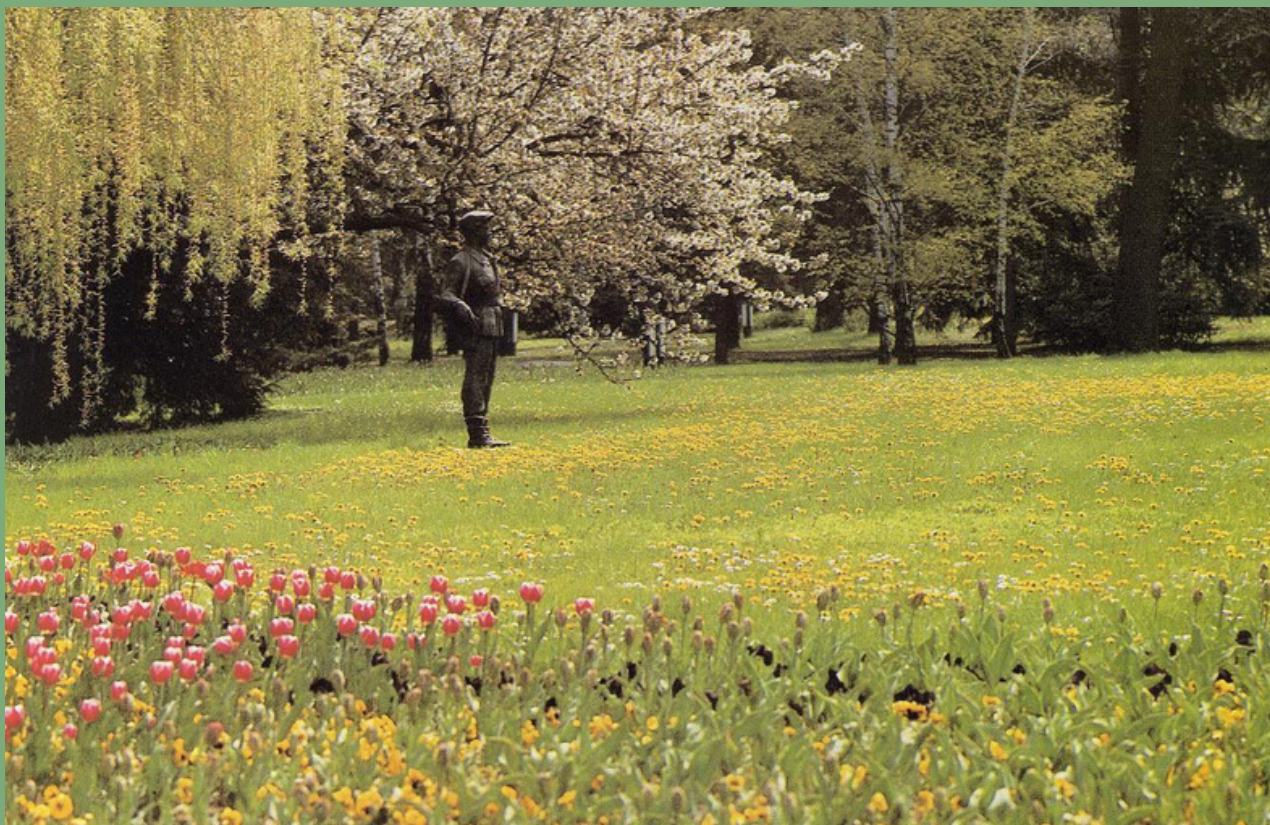
Руком исписан превод текста, оверен правоугаоним штамбиљом Генералног секретаријата Председника Република, са датумом пријема од 11. септембра 1969. године. Заведен под бр. 02 – 5/89.

Постоје открића толико узбудљива да су довољна сама себи. Да је ово било једно од тих, показује показује податак да су истраживања, ако их је уопште и било, кренула у погрешном правцу. Заведени лепотом резиденцијалног парка, који се простирао на скоро 10 хектара, са

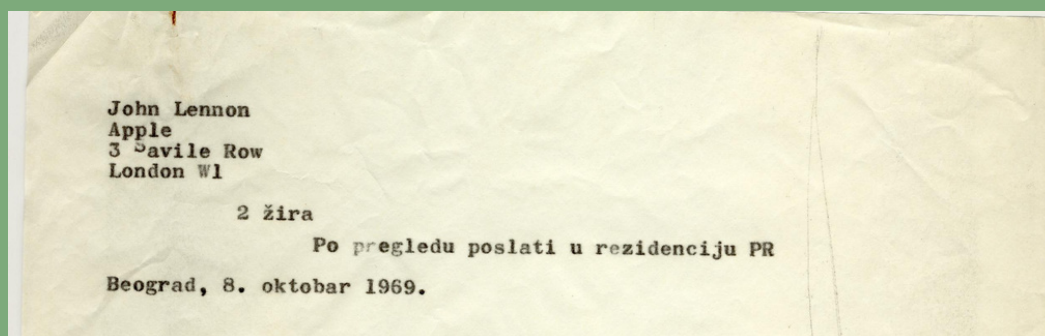

више од 3000 стабала и 165 различитих биљних врста - као у оној бајци о шуми тако бескрајној у којој су сви заборавили да је од дрвећа – колико се сећам, нисмо тражили храстове, већ се распитивали код баштована. Али, какав одговор очекујете од оних који се цео живот баве сађењем? Отежавајућа околност је била и та што је већ почетком 1981. године један део парка, због важности неког објекта, високим зидом одвојен од простора који је након Титове смрти претворен у музеј.

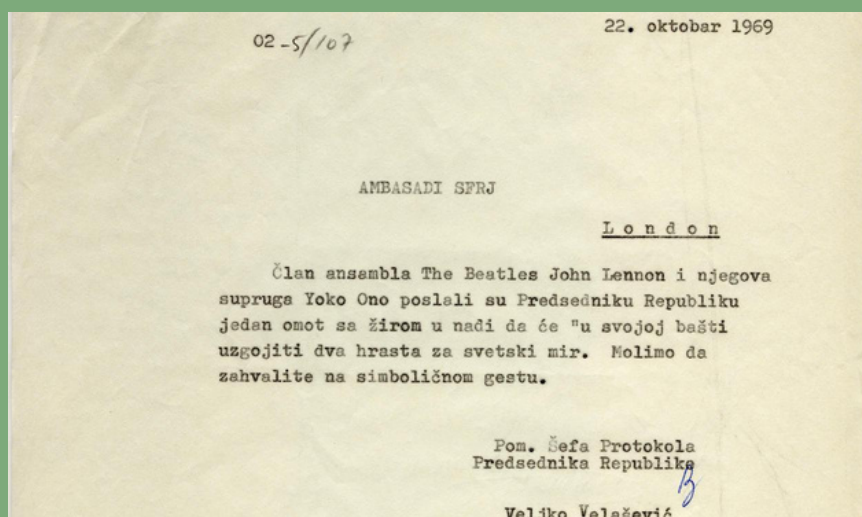
Управо у том делу парка, један поред другог, налазила су се и, надамо се, још увек налазе, два храста лужњака (*Quercus robur*). А били смо и млади, имали неки други осећај времена... Imagine,... рекао би Џон.

Почетком деведесетих открили смо још два документа:

Помало збуњујући извештај о лабораторијском прегледу два жира, од 8. октобра 1969. године. Овај документ нам открива два важна детаља. Сазнајемо да су жиреви након прегледа послати у резиденцију Председника Републике, док нас појава адресе дародавца у горњем левом углу - *John Lennon, Apple, 3 Savile Row, London W 1* – упућује на још неоткривени документ, највероватније аутентични омот пошиљаоца са поштанским жигом и марком. Тешко да ће овај документ бити пронађен. Много година касније сазнао сам за јаке везе које су пасионирани филателисти имали у писарници Генералног секретаријата Председника Републике, правећи на тај начин приватне колекције.

Допис Амбасади СФРЈ у Лондону, бр. 02-5/107, од 22. октобра 1969. године. Помоћник шефа Протокола Председника Републике, Вељко Велашевић обавештава амбасаду о поклону Џона Ленона и његове супруге Јоко Оно и моли да им се захвали на „симболичном гесту“.

Али, почетком деведесетих десио се и рат, који нас је зауставио у потрази за храстовима за светски мир.

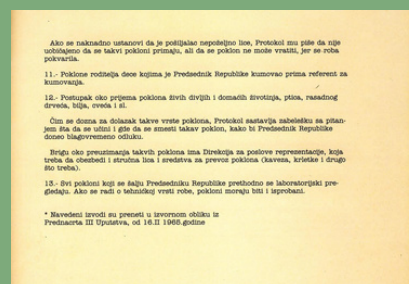
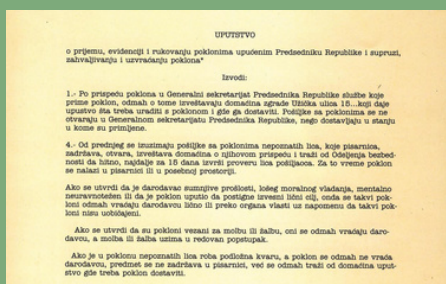
Revolution...зашто да не?

У тој деценији, поред свега осталог, девастирана је и сама установа у којој се чувала заоставштина Јосипа Броза Тита. Реинвентаризацијом огромног броја предмета жирови, на сву срећу, нису поново пронађени и поред тога што су се, на основу документа бр. 4 морали налазити у Резиденцији.

Утолико пре, јер су Комисије након смрти Јосипа Броза, 4. маја 1980. године, педантно обрадиле и документовале велики број предмета од којих су многи, и по својој вредности и дародавцима, тривијалнији од жирова. Од 1997. године највећи део некадашњег музеја постаје резиденцијални простор новог председника Југославије. За време бомбардовања, 1999. године, Резиденција је погођена са три пројектила. Штету је, наравно, претрпео и парк. До данашњег дана о том простору, изузев погледа преко високог зида, немамо никаквих информација.

Током припрема за изложбу „DO, UT DES“ (Дарови и уздарја), 2003. године, откривамо, за наш случај, изузетно важан документ – Упутство о пријему, евиденцији и руковању поклонима упућеним Председнику Републике и супрузи, захваљивању и узвраћању поклона, који је на снази од 16. фебруара 1965. године. Ствари постају јасније. У члану 12 Упутства говори се о поступку око пријема поклона живих дивљих и домаћих животиња, птица, расадног дрвећа, биља, цвећа и сл. У другом ставу истог члана стоји: Чим се дозна за долазак такве врсте поклона, Протокол саставља забелешку са питањем шта да се учини и где да се смести такав поклон, како би Председник Републике донео благовремену одлуку.

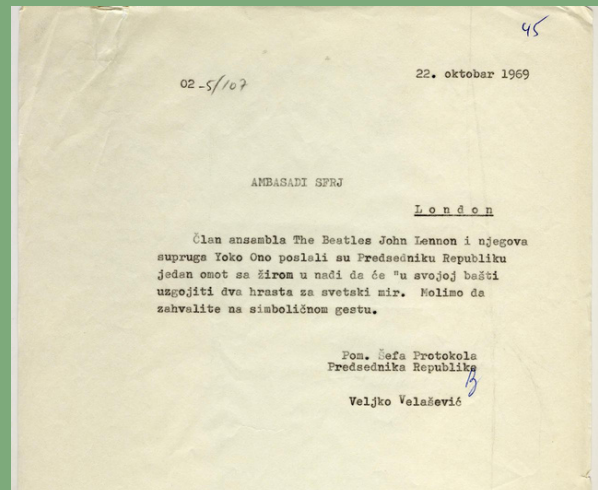
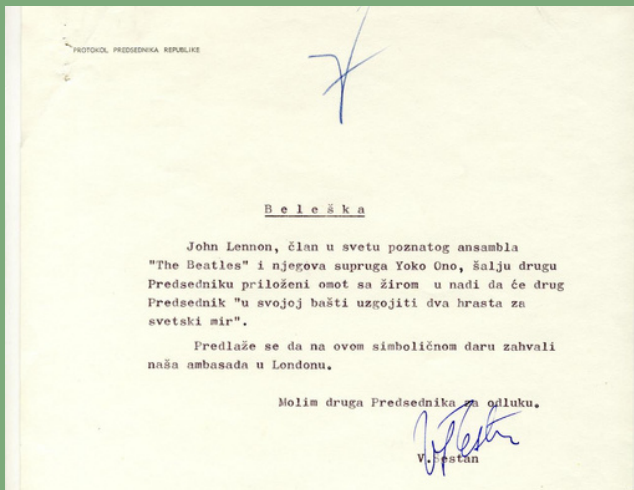
Тачка 13 Упутства разрешава нашу збуњеност везану за преглед: Сви поклони који се шаљу Председнику Републике претходно се лабораторијски прегледају. Ако се ради о техничкој врсти робе, поклони морају бити и испробани.

Још нам треба Одлука!

Help...!

Током припреме материјала за потребе ове изложбе, опет посетим Архив, 19. фебруара 2008. године. У позамашној кутији бр. 129, са ознаком КРР (Кабинет Председника Републике) В-6а, у којој се иначе чува писана грађа о поклонима Јосипу Брозу Титу, пронађем кошуљицу са познатим предметом. Привучен занимљивим садржајем, препискама са славним и познатим, закопам по кутији и скоро при дну, извучен ко зна када из своје архивске кошуљице, угледам тако жељени документ! У Белешци, без означеног датума, са меморандумом протокола Председника Републике, шеф тог Протокола Владо Шестан (на тој дужности био од октобра 1968. до децембра 1972. године), обавештава Јосипа Броза Тита о спреланој пошилици и жељи дародавца. Белешку завршава речима: Молим друга Председника за одлуку. При самом врху документа, пенкалом уписан карактеристичан, лични параф Јосипа Броза Тита, у облику стилизованог VT (видео Тито). Тим знаком, кажу нам у Архиву, Тито потврђује и одобрава предмет.

Познато је, још од оног у западној цивилизацији најраније забележеног сусрета између Солона и лидијског краља Креза, да се у сусретима владара, војсковођа и државника, са једне, и филозофа, уметника и песника, са друге стране, изузев понеке анегдоте, не догоди ништа. Познати су и разлози зашто је то тако – док се они први баве „стварањем историје“ они други улажу напоре да нам ту исту историју учине подношљивом.

Нама остаје нада да су иза овог кратког, писаног сусрета Тита и Ленона, остала два храста, која нам се, у овом часу, заиста чине подношљивим.

Јевђеније Ђокић

ДА ЛИ СМО ПОСТАЛИ ДИГИТАЛНИ ЗАВИСНИЦИ?

Усавршеност средстава и збрка око циљева карактеришу наше доба. – Алберт Ајнштајн
Има ли живота након смрти wi-fi рутера? – Анонимус

Да ли понекад застанемо и мало детаљније размислимо о томе како у овом „врлом новом сајбер свету“ изгледа наша свакодневица?

Пробудимо се ујутро и одмах посегнемо за мобилним телефоном. Проверимо да ли има нових мејлова и текстова. Да бисмо се уверили да нисмо пропустили некуважну поруку, пријављујемо се на Фејсбук и проверавамо да ли су нам пријатељи поставили неку нову објаву док смо спавали. Онда одлазимо на Твитер где пратимо стотине пријатеља, познаника, и јавних личности - сигурно је неко објавио нешто што вреди прочитати. Пошто нема ничега занимљивог на друштвеним мрежама, одлазимо на своје омиљене Интернет странице да бисмо сазнали шта се дешава у свету - не желимо да пропустимо главне вести дана.

Од тренутка када смо се пробудили и попили прву шољицу кафе, нашом пажњом управља технологија. Текстови, мејлови, друштвени мреже, игрице, насловне вести, блогови и видео снимци на Јутјубу просто нас држе у заробљеништву. Још горе, остатак дана протиче на исти начин. Телефон звони, сигнализирајући долазак нове поруке и ми смо неспособни да се одупремо а да је не проверимо. Стиже обавештење да нам је стигао нови мејл и одмах остављамо све да бисмо то прочитали. Затим, одлазимо на Фејсбук, обећавајући себи да ћемо потрошити само неколико минута, а останемо неколико сати да лутамо по Интернету.

Да ли себе препознајемо у овом опису? У шта се претворио наш живот и није ли свако од нас постао прави **дигитални зависник**?

Можда би нас на размишљање о свему томе могла да подстакне књига Katarine Kасег, *Sajberpsihologija* (Лагуна, 2019). На корицама књиге, стоји најава - „Свакодневица је постала неодвојива од нових технологија. Многи свој живот не могу више да замисле без смартфона и таблета, без *Gugla, Fejsbuka, Vajbera ili Instagrama*. Виртуелни простор је постао други свет у којем живимо, делујемо, реагујемо и производимо нове садржаје. То утиче на наш идентитет, осећај времена, начин на који опажамо себе и друге, на наше мишљење и понашање. Крајње је време да критички размотримо оно што смо у међувремену дознали о Интернету и људској психи“.

Књига садржи детаљна разматрања о томе како бесомучно коришћење свих тих модерних дигиталних справа утиче на нашу психу. „Све веће расипање пажње – због све веће многострукости, количине и степена интерактивности, брзине промена перспективе, бестелесности и физичке анонимности на мрежи – води томе да све чешће подлежемо и дигиталним грешкама у опажању.

Опажање простора и осећај времена се мењају, а ако не пазимо – постоји и опасност да се различити реални и дигитални простори доживљаја међусобно помешају. На основу разматрања психологије интернета, овде бих желела да укажем шта на интернету може да наведе наш мозак на погрешан пут, да нам нашкоди, па чак и да нас отера у болест; истовремено бих, међутим, желела да подсетим и на пут који нам може омогућити да постанемо компетентни сајбернаути, способни путници у сајберсвету.“

Ауторка нас опомиње да „у последице опсесије да се непрестано буде на мрежи спадају, између осталог, и губитак контроле, преоптерећеност, лутање пажње и неусредсређеност, одвраћање пажње од оног што је суштинско и важно, осећај да смо залутали у виртуелном лавиринту, или пак страх да нешто пропуштамо.“

У круговима стручњака различитих профила, а најпре психолога, почео је да се користи термин **дигитална зависност** за описивање широког скупа компулзивно опсесивних понашања која се односе на употребу дигиталних технологија, мобилних телефона, друштвених мрежа и Интернета. Користи

се као свеобухватна фраза која сугерише све већи тренд компулзивног понашања међу корисницима технолошких уређаја, препознајући да прекомерна изложеност и прекомерна употреба технологије може да резултира зависношћу од дигиталних уређаја.

То доводи до симптома у понашању сличних било којем поремећају зависности од употребе психоактивних супстанци. Корисници занемарују одржавање здраве равнотеже између коришћења технологије и дружења ван ње. Свакодневне животне задатке стављају на последње место, а предност дају Интернету или другим дигиталним областима.

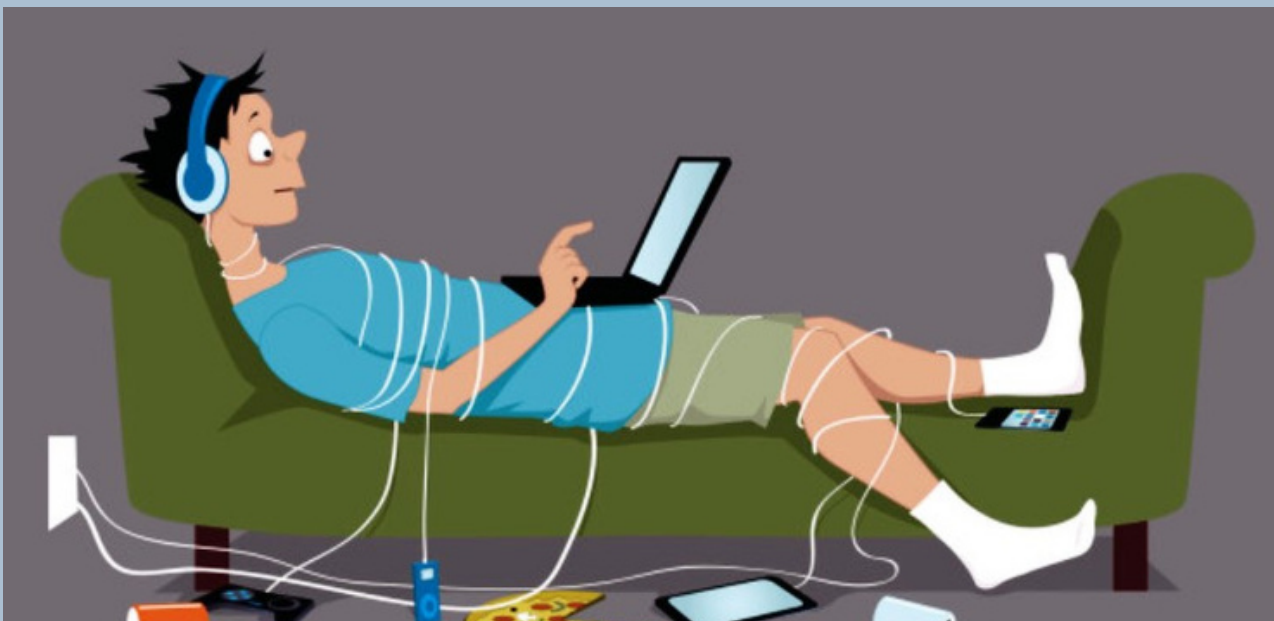
Сличност између зависности од психоактивних супстанци и друштвених мрежа огледа се у томе што изазивају жудњу, повећавају толеранцију на количину коришћења, доводе до синдрома апстиненције и у великом проценту до појаве рецидивизма. На сличан начин се јављају и негативне последице на породичном, социјалном и професионалном плану.

Ипак, изгледа да су начини на које дигиталне зависности привлаче другачији од других зависности јер садрже социјалне и повезујуће елементе, и углавном укључује легалне активности (за разлику од куповине законом забрањених дрога). Такође, у перцепцији шире јавности се сматрају мање штетним и зато према дигиталним зависницима не постоје исте предрасуде као према зависницима од дроге, алкохола или коцкања.

Последњих година посебна пажња посвећена је томе како прекомерна употреба дигиталних технологија може утицати на млађу генерацију. Са приливом технологија дизајнираних за свакодневну употребу, многа деца се све више ослањају на дигиталне уређаје у образовању, друштвеним мрежама и забави. Будући да млади проводе мање времена у непосредном дружењу са вршњацима лицем у лице и све више времена проводе у затвореном, директан утицај дигиталних уређаја на њихово физичко и ментално здравље постаје забрињавајући.

Међутим, упоређивање већине становништва са зависницима можда банализује патњу стварних зависника. Непажљива употреба терминологије зависности умањује врло стварне последице за оне који су тиме озбиљно погођени. Истовремено се прецењује ризик штете коју имају они који се понекад баве употребом дигиталних технологија, донекле прекомерно али у крајњој линији не тако штетно. Група истакнутих истраживача зависности зато указује да је потребно сачувати овај појам за мању групу људи који имају значајна функционална оштећења због употребе дигиталних технологија. Неки експерти сматрају да можда постоји једноставно решење за сагледавање и анализу ове проблематике: **концепт зависности** заменити **концептом навике**. Сходно томе, уместо патолошке реторике треба разматрати **добре навике наспрам лоших навика**.

Већина свакодневног понашања јесте и треба да буду уобичајене навике. Цивилизација и напредује проширивањем броја операција које можемо извести без дубљег размишљања о њима. Све навике па и технолошке навике саме по себи нису лоше, али морају бити култивисане, однеговане. Иако нам овакав аргумент не говори како да се конкретно врши таква култивација, он нас упућује на дубље сагледавање структуре и разумевања проблема. У случају уобичајених ометања, проблем се неће решити дигиталним детоксикацијама (одбацавањем употребе дигиталних алата и услуга), него кроз интелигентно реструктурисање нашег окружења на начин који умањује искушења.

Наравно, разговор о навикама не би требало да потисне чињеницу да технолошке компаније пројектују и дизајнирају услуге на начине који потенцирају одређене зависничке односе корисника. Другим речима, то је тема о којој увек морамо да разговарамо. Чак и у овом контексту терминологија навика даје више нијанси расправи него поједностављени појмови о зависности. Овде је потребно истаћи да би било потребно да велике технолошке компаније које пружају такве услуге, буду законском регулативом у обавези да истовремено омогуће механизме помоћу којих би корисници били упознати са проблематичним аспектима тих услуга, што би им помогло да одржавају здравије понашање на мрежи.

Стварањем могућности за расправу о негативним странама употребе технологија која не прибегава патологизацији, моралну панику замењујемо једном утемељенијом дискусијом о нашој колективној употреби технологија. Тако се отвара простор за стварање добрих технолошких навика, или оно што бисмо могли назвати дигиталним образовањем, дигиталном писменошћу.

Можда би најпримеренији термин за оно што већина нас доживљава када прекомерно користимо технологије био - **дистракција** (ометање, поремећај пажње, одвлачење пажње, непажња, сметња да се усресредимо на оно битно у датом тренутку). Међутим, нешто не можемо назвати дистракцијом ако не знамо од чега нам то одвлачи пажњу. Зато је потребно да планирамо своје активности на дневном и недељном нивоу. На тај начин постаје вероватније да ћемо време проводити радећи оно што заиста желимо уместо онога што велике технолошке компаније желе. Запамтимо, кад искључимо упорно звоњење и примање порука, Марк Цукерберг не може поново да их укључи.

Ту би могао да нам помогне једноставни планер активности. Ако не планирамо своје активности, никако не можемо знати разлику између онога што смо намеравали да урадимо и онога што нам је одвлачило пажњу. Ако себе затекнемо да радимо оно што смо планирали, онда смо на правом колосеку, све остало је дистракција.

Остављајући по страни стручно-медицинску расправу да ли претерана употреба дигиталних технологија испуњава клиничке стандарде да буде третирана као болест зависности, потребно је да из угла обичног корисника модерних дигиталних технологија, покушамо да установимо који би то био најбољи начин да ми користимо њих а не да оне користе нас. Решење свакако није у томе да се сасвим искључимо из дигиталног света; већина нас из професионалних разлога не може тако нешто да уради, а из приватних то и не желимо.

Овде је битно уочити да смо се регистровали за ове услуге и те уређаје купили из мање важних разлога - да одржавамо везе са пријатељима и да не морамо истовремено да носимо и *iPod* и телефон - а затим смо све више почели да подпадамо под њихов утицај. Оне су почеле да диктирају како да се понашамо и како да се осећамо и некако нас приморавају да их користимо више него што је то здраво, често на штету других животних активности.

Преовладао је осећај да почињемо да губимо контролу над својим животима. Проблем са новим технологијама заправо није у томе да ли су оне корисне или не. **У питању је наша аутономија.**

Дигитални минимализам представља један од могућих одговора на то питање. То је једна свеобухватна **филозофија употребе технологија** заснована на уверењу да **мање може бити више** када је у питању наш однос са дигиталним алатима.

Ова идеја није нова – још је Марко Аурелије писао: „Видиш ли колико мало ствари мораш учинити да би живео задовољавајућим и побожним животом?“ Дигитални минимализам је овај класичан увид једноставно прилагодио улози технологија у нашем савременом животу. Полазећи од наших најдубљих вредности, ми ћемо се, као дигитални минималисти, при избору технологија понашати тако да извучемо добро из њих, а да истовремено заобиђемо оно лоше. То значи да је потребно да јасно сагледамо **које дигиталне алате пуштамо да уђу у наш живот, из којих разлога и под којим ограничењима.**

Кал Њупорт, један од главних заговарача овог покрета, у књизи “Дигитални минимализам” (Cal Newport: Digital Minimalism, New York, Portfolio/Penguin, 2019) предлаже један брз и агресиван процес за практично усвајање оваквог начина живота, који он назива **дигитално чишћење**. “Слично као што рашчишћавате своју кућу, овај експеримент у промени начина живљења нуди ресетовање вашег дигиталног живота све до дана када ћете уклонити ометајуће алате и опсесивне навике које су се временом насумично накупиле, а заменићете их са много сврсисходнијим скупом понашања - у одговарајућем минималистичком моду -који ће подржавати ваше вредности уместо да их поткопава.”

Процес дигиталног чишћења практично треба спроводити у три корака:

1. У првом кораку потребно је да одредимо **период од тридесет дана** током којег ћемо направити паузу у коришћењу услуга дигиталних технологија које сматрамо да нам нису неопходне (можемо да се одмакнемо од њих

без стварања штете или већих проблема било у нашем професионалном или личном животу). За оне које су нам неопходне корисно је навести када и како их користимо у овом периоду.

Тако формирамо списак забрањених технологија заједно са релевантним оперативним процедурама за оне које морамо да користимо. Ово треба да запишемо, окачимо на видно место и проверавамо сваки дан. Јасноћа о томе шта нам је дозвољено а шта није дозвољено током процеса чишћења показаће се као кључна за успех.

2. Током ове тридесетодневне паузе потребно је да **испитамо и поново откријемо активности и понашања за која сматрамо да су нам значајна** и представљају за нас велико задовољство. Вероватно ће нам прве или друге недеље нашег дигиталног чишћења бити тешко да се изборимо са поривом да приступимо технологијама које не смемо да користимо.

То ће, међутим, проћи и резултати детоксикације показаће се корисним када дође време за доношење јасних одлука на крају.

Циљ нам је да на крај процеса стигнемо са јасно сагледаним активностима које нам представљају право задовољство, омогућавајући нам да са сигурношћу изградимо бољи живот - онај у којем ће технологије имати улогу **да само подржавају наше најдубље животне вредности и циљеве.**

3. На крају тридесетодневне паузе долази последњи корак дигиталног чишћења, **поновно увођење опционих технологија у наш живот.** У овом последњем кораку полазимо од празног листа и постепено враћамо само оне технологије које задовољавају наше строге минималистичке стандарде. Морамо веома пажљиво то да урадимо, јер од тога зависи да ли ће читав овај процес донети трајне промене у нашем животу.

Имајући ово на уму, за сваку опциону технологију коју размишљамо да почнемо да користимо, прво морамо да се питамо: **Да ли ова технологија директно подржава нешто што дубоко ценимо?** Ово је основни услов под којим бисмо требали пустити један од ових дигиталних алата у свој живот. Чињеница да нам нуди само неку корист је небитна – ми, као дигитални минималисти, желимо да користимо одређену технологију да би она служила стварима које сматрамо најважнијима у свом животу, истовремено срећни што изван остаје све остало.

Једном када технологија прође ову прву проверу, морамо се суочити са тежим питањем: Да ли је ова технологија најбољи начин да се подржи ова наша вредност? Многе технологије које тиранишу наше време и пажњу оправдавамо због нечега што нам и није тако битно.

Кал Њупорт нам овде даје још један савет: **"Будите скептични према алатима који решавају проблем који пре њих није ни постојао".**

На крају, да ли је уопште потребно нагласити да најважнији разлог због којег треба да усвојимо филозофију дигиталног минимализма јесте емционалне природе. Употреба дигиталних технологија, а посебно друштвених мрежа, све више нас **одваја од непосредног дружења.** Разговор лицем у лице је најљудскија ствар коју у животу радимо. Потпуно присутни, једни друге учимо да слушамо и тако развијамо способност емпатије. Само у непосредном контакту **осећамо радост што нас други слушају, што нас разумеју.**

Ђорђе Спасић

ОДГОНЕТАЊЕ ЖИВОТА

Када осетиш да си део савршене хармоније
да твој дах прати струјање ветра
а дух слободу птице у лету.

Када схватиш да је смисао
у непрестаном подвижништву
како би потомцима у наслеђе оставио
исправне путоказе ка вертикали
(макар твоје дело било само кап у океану!)

Када у пролећном васкрсењу природе
видиш свој животни ток
и настојиш да пчелињем и мрављем
уподобиш свој напор.

Када над туђом тугом
из дубине срца излијеш крупну сузу
а над туђом срећом
рашириш широка крила свог осмеха
(јер, запамти: у духовном свету нема граница
- ништа није туђе и све је свачије)

Тада ћеш знати
да си одгонетнуо најтежу и најбитнију загонетку
– загонетку живота.

СРПСКО ДУХОВНО И ГРАДИТЕЉСКО НАСЛЕЂЕ

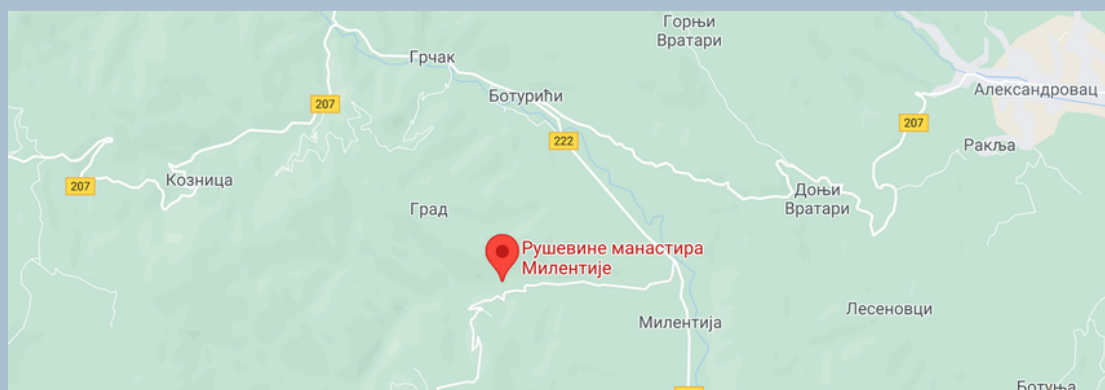

Проф. др Мирко Ковачевић и археолог Гордана Гаврић

МАНАСТИР МИЛЕНТИЈА СРУШЕН СРЕДЊЕВЕКОВНИ СПОМЕНИК КОЈИ МОЖЕ ДА ЗАЖИВИ

Зидине манастира Милентија се налазе у горњем делу слива реке Расине (Башића река), недалеко од пута Брус – Јошаничка бања, у близини средњовековног града Козника.

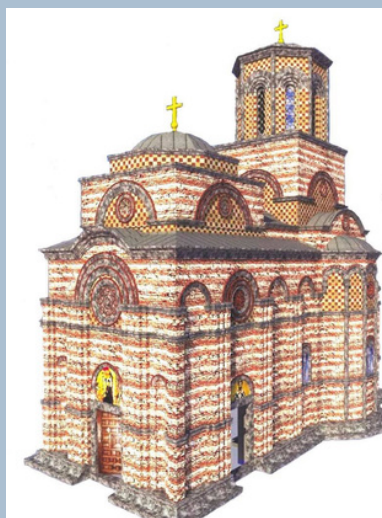

Неколико ранијих покушаја да се покрене обнова Милентије остало је без успеха. Последњих десетак година захваљујући синхронизованом деловању Одбора за обнову Милентије, Завода за заштиту споменика културе у Краљеву, Општине Брус, Епархије жичке, новоустановљене Епархије крушевачке, а уз финансијску подршку Министарства културе и Општине Брус, приступило се реализацији пројекта Обнова Милентије.

После готово педесет година започета су систематска археолошка истраживања, а настављена су и архитектонска. Полазна основа за израду идејног решења за обнову цркве је обједињени инвентар свих архитектонских фрагмената који садржи техничку и фото

документацију, уз новоформирану типологију. Након идејног решења израђен је главни пројекат, а све у циљу јасне презентације споменичких својстава цркве Манастира Милентије, са жељом да се и на тај начин допринесе што скоријем почетку радова на обнови.

*Црква Манастира Милентија,
идејно решење проф. др Мирко Ковачевић*

Уколико се овај, можемо слободно рећи подухват, доведе до краја, за неколико година имали бисмо још један веома вредан стојећи живи средњовековни споменик, уместо зарушених остатака старе цркве и преко пет стотина комада врхунске моравске декоративне камене пластике*, углавном "сахрањене" у депоима музеја.

*Под "декоративном каменом пластиком" се подразумевају сви комади и делови од камена на фасадама који су украшени клесањем разних мотива. На објектима "Моравске школе", то је време кнеза Лазара и деспота Стефана, мотив је најчешће преплет двочлане траке.

ИСТОРИЈСКИ ОКВИР И ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ПРИПАДНОСТИ СТИЛСКОЈ ГРУПИ

Манастир Милентија се налази недалеко од истоименог села, у подножју Копаника, у непосредној близини, већ је речено, средњовековног града Козника, на територији која је некада припадала великом челнику Радичу Поступовићу. У комплексу који је некада био читав опасан одбрамбеним зидом, поред остатака цркве посвећене Светом Стефану, налазе се и остаци пратећих објеката, манастирске трpezарије и монашких келија. Судаћи према археолошким остацима, Милентија припада манастирским целинама које граде моћни и угледни ктитори.

Савремени назив села Милентија проистиче из средњовековног Мелентија које се сусреће у баштинској повељи челника Радича из 1429-1430 којом деспот Ђурађ Бранковић потврђује поседе великом челнику. Пошто до сада познати историјски извори не помињу манастир, време његове изградње, личност ктитора и патрон храма остају непознати. Поједини истраживачи, ослањајући се на помен села у Радичевој повељи, сматрају да би се црква могла датовати након издавања повеље, 1430, када у овој области накратко влада мир. Други опет сматрају да је комплекс настао крајем 14. или почетком 15. века, у периоду пре Каленића, а након Раванице и Лазарице. Услед немогућности поузданог датовања истраживачи су се ослањали на стилске карактеристике архитектуре и камене пластике.

У народној традицији манастир је познат као Милентија или црква у Башића реци. Милан Ђ. Милићевић, 1876. први помиње стару порушену цркву у Речици у селу Башићима, недалеко од Будиловине. Село Башићи данас не постоји, али се у селу Осредци, у чијем атару лежи црква, налази више породица са презименом Башић.

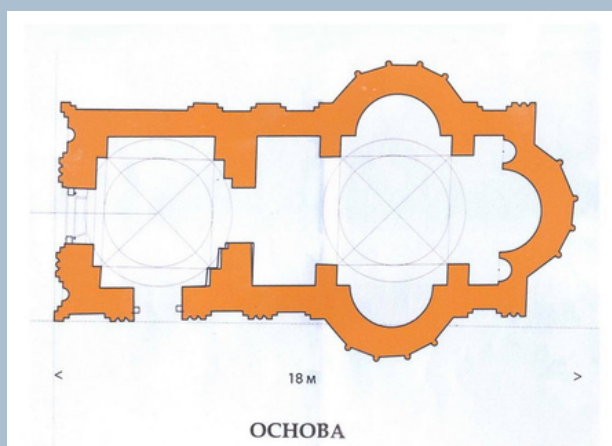
Препознатљив је врхунски домет Моравског стила црква манастира Милентије и манастира Каленића

Манастир Милентија свакако веома значајан споменик на развојној линији моравских сакралних споменика, савремено доба је дочекао у рушевинама, упркос томе што је још од шездесетих година прошлог века, научној јавности познат по бројним фрагментима декоративне камене пластике са цркве високог уметничког и занатског умећа. На жалост, ова врхунска пластика деценијама уназад није обједињена, већ се налази на три места, на самом терену, у Народном музеју у Крушевцу и у Народном музеју у Београду.

Прва истраживања која су имала за циљ рашчишћавање терена од вековних наноса, обавио је Народни музеј у Београду, у периоду између 1960-64, с прекидом 1963. Откривене остатке цркве Завод у Краљеву је конзервирао 1969. године. Након дуге паузе, у периоду од 1976–1979, рашчишћаван је простор, западно од цркве, зона манастирске порте. За ову врсту истраживања намерно користимо термин рашчишћавање, јер није примењивана методологија археолошке дисциплине, већ се како се може закључити из документације, преважно трагало за габаритима објеката и покретним археолошким материјалом, што је недовољно за адекватну конзервацију и рестаурацију.

Полазећи од потребе да се Милентија као споменик културе категорисан као непокретно културно добро од великог значаја за Републику Србију, професионално заштити, презентује и ревитализује, 2010. године Завод за заштиту споменика културе Краљево је започео два значајна и неопходна посла, а све у оквиру пројекта Обнова Милентије. Један се односио на археолошка истраживања комплекса, а други на снимање целокупне камене пластике која броји преко 500 фрагмената.

Археолошким истраживањима претходили су обимни радови на скидању слоја насипа у југозападном делу порте, као и уклањање депоноване земље са претходних истраживања. У цркви су обављена ревизиона истраживања, а у зони западно и југозападно од цркве истраживан је простор унутар објекта 1, као и простор са јужне и источне стране објекта. Али пре него што се посветимо објекту 1, за који се може претпоставити да би могао бити манастирска трпезарија, вратимо се централном манастирском објекту, самој цркви која је у литератури позната због своје богате декорације.

Црква Св. Стефана у манастиру Милентија у основи је триконхос сажетог типа, што значи да је поред олтарске апсиде према истоку, имала исте такве полукружно озидане просторе и према северу и према југу. У поткуполном, централном простору није имала слободностојеће стубове, нити ступце. Делимично је очуван монументални сокл, необичне профилијације. На основу многобројно откривених фрагмената, кордонских

венаца може се поуздано претпоставити хоризонтална подела фасада, док се вертикална подела бочних фасада очитује у колонетама на конхама.

Најближе аналогије за милентијски храм су црква Лазарица чија се основа по дужини сасвим поклапа са милентијском и црква манастира Каленића која јој је блиска по начину обраде фасада, односно умећу клесања декоративне камене пластике. На основу архитектонских и стилских анализа моравских споменика и на основу могућих реконструкција појединих декоративних архитектонских елемената откривених у Милентији долази се до закључка да је могућа обнова манастирске цркве.

Специфичност милентијске пластике и њој блиских споменика очитује се у доминацији флоралних орнамената у односу на геометријске преплете, у коришћењу зооморфних мотива и неубичајеној дубини клесања која је скоро дупло већа од дубине коју је изводио каленићки мајстор.

На простору западно од храма откривен је велики број уломака архитектонских делова и декоративне пластике, као и фрагменти фресака, међу којима су глава непознатог светитеља, глава Богородице у љубичастом мафориону, део главе Св. Илије и уломак са главом анђела.

Испред западног портала пронађена су 23 фрагмената розете, различитих димензија који су некада били обојени црвено (црвени окер). Реконструкција је урађена у Народном музеју у Београду. Подлога бојеног слоја је креч, а везиво највероватније казеин (хемијске анализе). Перфорирана розета је била израђена од једног комада локалног пешчара, пречника 121 цм. Розету чине: централни прстен са плетеницом, стубићи, луци и ритмична смена мотива: херувим, четворолист, розета, четворолист. Овај ритам се прекида само на једном месту. Избор мотива и начин њихове обраде одају руку искусног и даровитог мајстора. Уз наведене фрагменте розете која је на терену откривена лицем окренутим ка земљи, пронађени су уломци три венца, односно архиволти чији се положаји само хипотетички могу претпоставити у односу на реконструисану розету. Проблем идентификације представља чињеница да су фрагменти смештени на више места што отежава њихово целовито сагледавање.

Подсетимо се да су још педесетих година прошлог века, И. Здравковић и А. Дероко, забележили фрагменте розете, допрозорника и довратника, у Милентији коју су затекли под наносом од 2 м, осим унутрашњости коју су мештани откопали двадесетак година раније. Осим тога, на терену су како наводе, запазили и рушевине неке куле или обимног зида са југозападне стране цркве. Увиђајући значај овог споменика предложили су археолошка истраживања Заводу за заштиту и научна проучавања старина НР Србије али је реакција у то време изостала. Ипак, касније, након резултата првих истраживања пажња научне јавности није изостала, макар када је реч о каменој пластици. Постало је јасно да камена пластика моравске Србије није јединствена, јер постоје и локалне варијанте, што јасно потврђује Милентија, уз Будиловину и Грабовницу, у непосредном окружењу. Многи су пренебрегавали аутохтоне елементе у тумачењу моравске пластике, тражећи порекло декорације од Грузије и Јерменије, преко прероманике, до Запада. Проф. В. Ђурић је широко разматрао утицаје сликаних фасада Пећке патријаршије на моравски репертоар мотива.

На милентијској пластици уз трансформисане старе мотиве појављују се и нови као што су деветолисне розете повезане лозицама или испреплетаним круговима. Мотив розете који се још од антике користи на стелама, саркофазима и рељефима, преко ранохришћанске уметности улази у ширу употребу у византијски свет. Уз овај мотив, као такође стари орнаменти који делују веома архаично у Милентији, користе се стилизоване палмете и кринови.

Зооморфни мотиви, може се рећи, нису својствени моравској пластици, осим оних хералдичких, појављују се у Милентији у различитим облицима. Један од њих је стилизована волујска глава из које полази двојни преплет, на фрагментованој архиволти, што представља први пример зооморфног мотива у моравској пластици. У Хиландару се на спољној припрати налази плоча са представом челенке са роговима, која је, као што је познато, хералдички знак Лазаревића и грб кнеза Лазара. Овај симбол се такође појављује на новцу кнеза Лазара и његовог сина деспота Стефана.

Недалеко од источне фасаде цркве откривене су две плоче са представама лава и лавице и то са траговима малтера, што наводи на помисао да су биле узидане у зидове као декорација или конзоле. У српској средњовековној уметности представе лава срећу се како у монументалној, тако и у декоративној уметности. Лав је грб породице Бранковић који се појављује на бројним емисијама њиховог новца. Два афронтрана лава, попут милентијских али далеко схематизованији и у плићем рељефу појављују се на једном од прозора оближње Дренче.

У милентијској пластици, осим зооморфних јављају се и антропоморфне представе, глава старца и још један људски лик. Г. Томић сматра да се порекло ових мотива може тражити у рашкој школи, а као најближу аналогију наводи Св. Арханђеле код Призрена и рељеф за који се сматра да би могао припадати цару Душану.

Када је реч о каменој пластици одабрали смо најиндикативније и карактеристичне примерке, без претензије да улазимо у детаљне стилске анализе, али са намером да укажемо на значај и велелепност самог храма али и неких других грађевина у комплексу, тако да ћемо се укратко осврнути и на једну профану грађевину која се налази западно од цркве.

Објекат 1 који има посве другојачији слог од цркве, грађен је претежно од речних облутака.

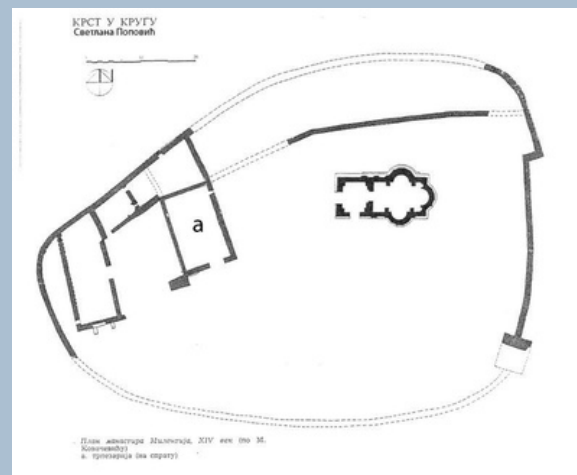

Димензије у основи су 14 x 8 м, очувана висина зидова до 1,5 м, а дебљине око 1 м. У југозападном делу са спољне стране налази се проширење нејасне намене. Улаз се налази са јужне стране, а са источне је откривен један прозор. У доњој зони западног зида, током ранијих истраживања откривена је ниша са скелетом детета, која је протумачена као вид жртве, до тада познат једино из литературе. У самој згради и око ње пронађени су бројни фрагменти камене пластике, међу којима је и скулпторално третирана глава неке животиње.

Током истраживања 2010. која су обухватила како унутрашњост објекта, тако и спољашњу зону јужно и источно од објекта, у самој грађевини откривен је велики број фрагмената живописа, фрагмент камене декорације и део каменог пода од брече са инкрустрацијом од мермера, у ромбоидним пољима. Са спољне стране објекта откривене су масивне базе стубова које су носиле конструкцију трема. Ако се имају у виду сви налази који потичу са објекта 1, од фрагмената фресака и камене пластике, до избора материјала и мотива за под, може се претпоставити и функција овог, може се слободно рећи монументалног спратног здања.

Узимајући у обзир средњовековно поимање света и хијерархијски однос грађевина у манастирским целинама, просторија која је била фрескописана могла је бити друга по рангу, одмах након цркве, дакле манастирска трпезарија. Она је имала и култни карактер, будући да се након литургије у самој цркви, молитва настављала и за трпезом, сходно начелима типика. У приземном простору објекта 1 пронађени су бројни фрагменти трпезне керамике који указују на могућу функцију грађевине.

Откривање манастирских конака добија на значају и због тога што је мало систематски истражених манастирских здања из друге половине 14. и прве половине 15. века, тако да су просторије за становање и рад монаха недовољно познате. Извесне податке у том смислу пружају манастир Светог Николе у Павловцима на Космају и манастир Светог Ђорђа у Кастаљану, који потичу из прве половине 15. века. Оно што ова два манастира спаја са Милентијом, као и са Дренчом је

особеност манастирског конака у архитектонском решењу, које грађевину са келијама, односно конак, не наслања на обимни зид, већ га слободно третира у простору.

Дакле, напушта се средњовековни модел наслањања грађевине на обимни зид и уводи се нов начин који грађевину ослобађа у целини.

У објекту 1 пронађени су фрагменти керамике од којих многи припадају луксузној моравској керамици. Међу фрагментима се посебно издваја изливник култне посуде у облику коњске главе. Фрагмент је припадао култној посуди типа акваманила која се користила у ритуалном обреду прања руку. Овај тип посуда се изузетно ретко проналази, тако да на територији Србије постоји само још један изливник посуде овог типа, откривен током истраживања манастира Дренча.

Имајући у виду богатство налаза у тек делимично истраженом комплексу у Милентији, као и могућности конзервације, рестаурације и ревитализације, Завод у Краљеву је посебну пажњу посветио систематизацији грађе и техничкој документацији свега што је до сада откривено, како би се створили услови за израду главног пројекта обнове. На основу техничке документације цркве и целокупне камене пластике урађена је типологија као важна основа за пројектовање.

Напомена:

Коришћен је текст из документације Завода за заштиту споменика културе Краљево.

Др Зорица Петрашиновић

ХИМНА ГЕНЕРАЦИЈИ АПСОЛВЕНАТА МФБГ79

Ево нас ту где нас има
Повезаних чудесним нитима,
певамо живот и љубав ширимо
качимо се за далеке године,
прохујало време
са садашњим миримо.
И гле чуда, излете чаролија
из заборављених читаоница
и чежњивих неких пролећа
пољубљених по оближњим парковима
у познатој улици др Суботића,
драга далека Генерацијо моја.
Искочиће испити положени и пали
екскурзије и журка по која.
И ми постадосмо млади,
извукосмо молитву из резервног дела срца,
душа поче да нам се копрца
и од времешне господе
направи девојке и младице
што стварају музику за плес.
Далека драга Генерацијо моја
топла, нежна, непролазна, своја,
што миришеш стиховима мојим
из свих делова света
и претвараш их у цветове дивних боја.
И још увек умеш да сањаш
и помераш ритам Васиони
далека, драга Генерацијо моја!
И једном нас ту где нас има неће бити,
ми смо нити, нема краја
што времена два спаја.

Владимир Ћурић

НА РТАЊ ЗА ВИДОВДАН

“А знатижељно око жуди за ширим видиком. Зато ћу се успети на планину...”

Виктор Сегален „Црепови и цигле“

Возио сам из Зајечара, прошлог лета, када сам направио кратак предах у близини Бољевца да мало протегнем ноге.. Наслоњен на ауто гледам Ртањ. “Погледај врх, замисли како је горе...” кажем другару, укључујем камеру на телефону и покушавам да снимим. Већ сам тада имао план да некада одем на “Шиљак”.

Морам да признам да сам у међувремену сметнуо са ума причу о планини све док ми се, пре неколико месеци, није јавио Андрија. Ниоткуда ми стиже порука са комплетним планом и програмом о успону на Ртањ на Видовдан. Нисам га ни прочитао до краја, а већ сам одговорио потврдно. Нађимо још некога да иде са нама и биће одлично!

Приближава се 28. јун - Жарко “упада” као трећи члан посаде. Остаје још само да се опремимо за пењање. Чеге је све ту било - лампе, чизме, јакне, средства за дезинфекцију, маске и да не набрајам више! Како год, може се рећи да смо спремни, иако нисмо у најбољој форми, али кога то интересује...!

Субота јутро, време за полазак... Жарко и Андрија долазе до мене, доносе бурек да некако “прегурамо” до ручка.. Пакујемо опрему у ауто и крећемо. Чека нас напорно путовање, али ми смо спремни...

Око 10 сати увече крећемо ка Ртњу, окупљамо се у насељу у подножју планине. Стигли смо, пресвукли се, видели велику групу људи како се припрема како психички, тако и физички.

Одлазимо у Дом планинара “Шиљак” да се пријавимо за успон. Речено нам је да наша екипа креће око пола један иза поноћи, а да нас по повратку чека пасуљ, што наравно нисмо одбили. Правимо пресек тачно у поноћ и бележимо да смо суботу завршили са препешачених 9.5км. Више него добра километража за загревање... А сада - јуриш на планину! По неким проценама тамо је било око 1200 људи. До 00.30 доста њих је већ отишло, а и ми смо спремни. После краћег говора људи из организације, поздравили смо се “корона поздравом” и кренули пут врха. Било је ту и деце од 9-10 година, као и пензионера.

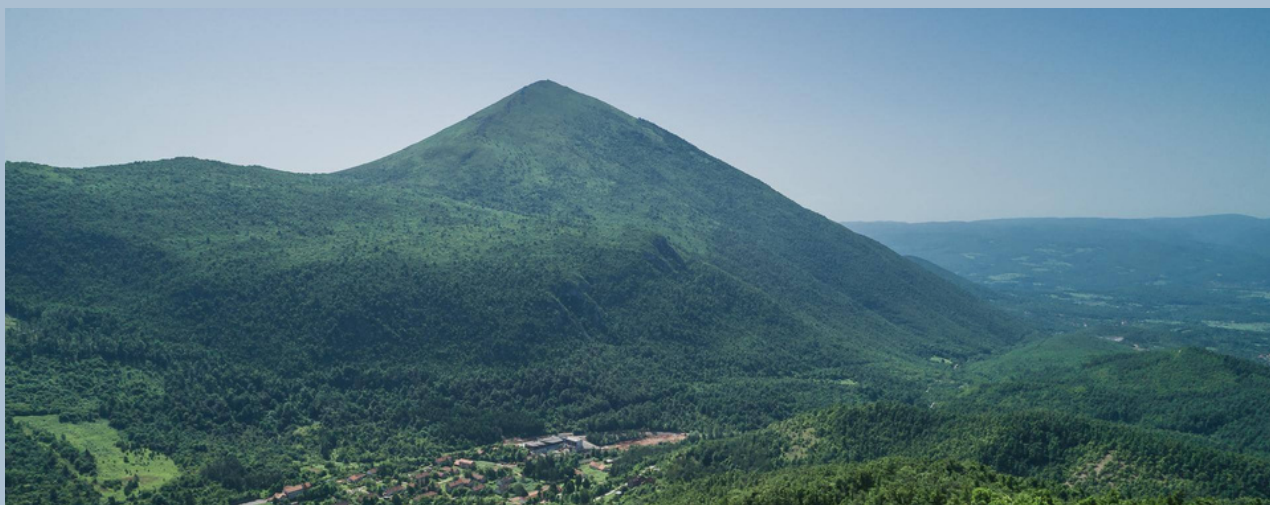
Оптимизам и ведрина људи око нас, па и нас самих, дала нам је почетну енергију. Тих првих 500м пред силазак са асфалта нисмо ни осетили. Е, онда се полако формира колона и утабаном стазом идемо - па докле стигнемо...! Нисмо имали никакав план, ни очекивања да за неко одређено време стигнемо - једноставно смо ишли, ишли... Процене, које смо чули од неких људи, биле су да је потребно око 3 до 4 сата да се попнемо, што је мени лично деловало превише, али нисам имао разлога да не верујем. Имали смо добар темпо - лагани успон, већим делом кроз шуму уз мале препреке попут камења и дрвећа, што је понекад успоравало колону. По изласку из шуме доста је људи правило прву паузу, али ми нисмо осећали потребу за одмарањем, па смо наставили даље. То је било, отприлике, на трећини пута. Друга трећина пута је већ мало стрмија, на отвореном, одакле се јасно видело звездано небо. Онакав приказ ни најбоља камера не може да сними. Неколико пута сам се спотакнуо о камен, јер сам све време гледао у небо. "Како ли је тек када се гледа са самог врха?" запитао сам се, надајући се да ћу ускоро и то успети да видим. Када се окренемо и погледамо надолу, види се колона људи са лампама на главама, нешто што се не виђа сваког дана. Посматрамо куда смо све прошли. Наилазимо на пространство где су људи поново застали да предахну. Стиже једно камионче пуно пива и разних освежавајућих напитака. Кад смо већ доведе стигли, хајдемо да изгурамо како знамо и умемо још тај један сат пењања. Заправо, нисмо ни постављали питање да се одмарамо, споразумели смо се погледом и наставили. Трећи део пута је нејтежи, јер је стрм. Идемо у цик-чак, како би бар мало било лакше. Чини се као да је врх ту, али никако да стигнемо. Жарка муче колена, Андрија такође има муку, мене затеже од раније "ровита" бутина, али инат ради своје.

Имам осећај да смо сви размишљали о тој проклетој паузи и о томе зашто смо претходног дана прешли готово 10км када смо знали да нас чека овакав успон. Али не, гурамо, мора тај врх да се појави већ једном. И најзад, после два сата и 40 минута, долазимо на врх, где смо угледали дрвени крст, који нам означава мисију успешном! Дотакли смо га, прекрстили се и снимили као доказ да смо успели.! Андрија се окреће ка Жарку и мени и каже: “Браво момци, поносан сам.” И озбиљно, дуго, а можда и никада, нисам осетио такав понос, јер смо нас тројица, момци који нису у богзна каквој форми, а нисмо ни планинари, претходног дана прешли добар део Србије, успели да се попнемо, превазиђемо проблеме, а без помисли на одустајање... Тражимо место одакле ћемо имати добар поглед на излазак сунца, седамо и пресвлачимо се, јер смо били “гола вода”. Ветар је на врху лагано дувао, један од људи из организације нам је рекао да смо имали и среће са временом и да ово није ништа како уме да буде хладно и ветровито. Народ се окупљао, већ се направила озбиљна гужва, а сунце је почело да излази. Поглед који се пружа преко Бољевца и Зајечара ка Бугарској и сунце на хоризонту – какав диван приказ! Сликање, уживање, смех, разговор са људима, па чак и два пса која су са нама “изгурала” до врха - сјајна прича која се полако ближи крају,,, Како се разданило, пакујемо се и крећемо назад, кад - са друге стране приметисмо сенку планине, која се оцртава у изузетно правилном облику као да смо на пирамиди, а не на планини. Фасцинантно! Спуштамо се пуна два сата. Не журимо превише, јер ноге озбиљно трпе притисак и не желимо да се неко повреди на самом крају, иако знамо да што пре стигнемо - пре ћемо добити дуго чекани пасуљ.

Током спуштања можемо да видимо, сада јасно по дану, којом стазом смо ишли нагоре, није то баш ни тако наивно...Стижемо коначно и до тачке са које смо кренули, узимамо пасуљ, који је био спреман у казану, баш онако како смо и замишљали, одлично је "легао" иако је било 8 ујутру. Знају планинари шта је права ствар!. Андрија одлази до собе у којој смо се пријавили и после неколико минута излази са значкама за које смо се "борили" целу ноћ, али и захвалницом, коју нисмо очекивали. Екипица, мала али одабрана, изгурала је успон и као награду добили смо захвалницу оверену потписом и печатом Планинарског друштва "Шиљак". Некоме не значи ништа, али нама итекако. Захвалили смо на одличној сарадњи и кренули даље својим путем.

Наше путовање на Ртањ и око Ртња, преко 30 сати без сна, тешке ноге, умор, напори којима се нисмо надали - све то пада у воду када се сетимо због чега смо кренули и шта смо добили...

Петар Божовић

ЗЕЛЕНИ ОКТОБАР

(делови из романа по избору аутора)

1.

Након што је дошао у Београд запосливши се у полицији, Глуви је поносно градом шетао петокраку на челу присећајући се прича старца из села о партизанским данима. Сазрео је на радним акцијама и заувек ће остати комуниста. Можда чак и задрти комуниста. Када је пала Совјетска Русија, био је згрожен. Надао се да је то само привремено и да он и његови морају учинити све да зауставе сличан пад у Београду. Са задовољством је гледао одбијање његовог председника да дође до било какве ревизије односа у посрнулој држави. Сад морамо бити истрајни, мислио је. Вратиће се ускоро црвена зора на истоку, само треба бити стрпљив. Када су Словенија и Хрватска решиле да оду, викао је да петокрака мора одбранити Југославију и да усташе из '41. не смеју на вратима двадесет и првог века рушити оно што су градиле генерације пролетера. Викао је да су ту да спрече рат, а за рат су оптуживали оног опозиционара који је у марту, на улици, покушао да сруши његову власт. Позивали су на мир, махали југословенством док су по Београду скупљали месо за рат, бодрећи их да у пијаним аутобусима одлазе у Книн и Вуковар где ће дизати побуну против отргнуте републике, чистећи испред себе све што није српско, не скидајући петокраку. Само тако се може одбранити Југославија јер су је сви други издали. А његов народ, као највећи, и у претходном рату је поднео највећу жртву.

Касније, пред велики помор у Босни, морао је да скине свој симбол. На нову, црвену беретку ставио је тробојку, верујући да ће се стари знак вратити. Али време није праштало. Заувек је комунистичке фразе заменио православним терминима. Лењина Светим Савом. Маркса Обилићем. Поруку са Љубиног гроба косовским заветом. Сликао је неколико пута скинуту црвену звезду пре него што ће је одложити у џеп војног капута. Никада се није одвојио од ње. Тајно, и данас је она ту са њим, само је премешта из џепа у џеп.

2.

Једне касне ноћи, док се магличасти месец развлачио по небу, Американац Ричард Џонс је паркирао аутомобил у гаражу двоспратне куће свог дома на Стејтенд Ајленду. Изашао је из гараже, спустио метална врата и активирао аларм. Споро се преко травњака баште довукао до улазних врата. Ногом је са кућног прага склонио гомилу опалог, сувог лишћа. Откључао је врата и ушао унутра.

Док се изувао, притиснуо је црвено дугме на телефону.

„Немате нових порука“, запиштала је механичка секретарица, његова једина пријатељица у овом дому.

„Ко би ме и звао?“, помисли Американац. Зато је пословни телефон био пун одговорених позива и заказаних састанака. Тромо се догегао до кухиње и припремио себи чај. Топла течност ће му пријати пред сан. Али сан је још далеко.

Из ноћи у ноћ проводи време над књигама и документарним филмовима, загледан у дубине земље на седам хиљада километара раздаљине. Имао је осећај да проучава Средњи свет или земљу Хобита. Опијао се причама из те земље, усталом, као и сви други пре њега.

Преврнуо је преко реда неколико страница илустроване књиге и грубим прстима дохватио шољу са чајем.

На час осети олакшање када му је топла течност стигла до дна стомака, али се одмах врати мислима из књиге. Речи као што су Цер, војвода, Газиместан, проја, одзвањале су његовим умом. Те речи су биле као шифре које су отварале тајна врата до другог, непознатог света. Илустрације Принципа како пуца у Сарајеву, Стефана Немање у белој одори пред Студеницом или Црног Ђорђа са кубуром, служиле су му као портал уз помоћ којег је могао да прелази из једног у други свет. У том свету би учио. Узимао би улогу саветника на двору цара Душана, учествовао у сплеткама последњих Обреновића или би обуздавао Пашића. Записивао је све што је видео. Из таквог стања могао је да види много дубље него у нашем свету. Многе скривене ствари постајале су му доступне. А онда би преко моста, конструисаног у његовој глави, претрчавао до садашњег времена и тражио све могуће критичне тачке како би план песнице прилагодио свету где треба да га имплементира.

Више пута је овако и заспао будећи се ујутру у грчу, тргнут и изненађен. Али како су недеље пролазиле, све лакше се враћао са оваквих путовања. Буђења су временом постала мирна, а током дана је са задовољством мислио о улогама које је тако живо ноћу изучавао. Посао који треба да одради је добијао јасан смисао. Али у њему је расло ново узбуђење. Приближавао се час када ће почети са реализацијом плана. И више од тога, бринуо га је прави сусрет са овом земљом. Да ли ће одговорити ономе што је научио о њој или ће остати разочаран и као безброј пута до сада доказати да га је грамзивост бацила у буре барута.

ZELENI OKTOBAR

PETAR BOŽOVIĆ

3.

Киша се постепено смиривала. Доктор је размишљајући о напитку преиспитивао и своја знања о природи. Она је око њега породила све постојеће, непрестано се преображавала, развијала, нестајала и поново настајала. И тако до краја света. Та природа је и омогућила, направивши правилан однос снага, да настане планета по којој се и он креће. Живот који постоји на земљи. Да ли је он образац или је изузетак и никада више поновљена ствар?

И сви ти атоми у нашем телу, некада су били на неком другом месту. Можда су их користиле друге особе или су биле део несталих делова копна, можда и мора. Да ли они у себи носе и памћење свега кроз оно што су прошли или им се та свест брише када ступе у другачији облик? Или само неки од тих атома и честица који чине нас данас имају меморију која носи терет претходних искустава. Онда би то значило да би неки појединци, можда пре свега уметници, песници или сликари, у себи имали већи број оних атома који су задржали одсјаје својих претходних појава те сада имају могућност да кроз те људе делују руководећи њиховим стваралаштвом.

Или је читава планета једно живо биће које пулсира и има дух сличан оном који и ми имамо. Можда и она доживљава и опажа на неком другом еволутивном нивоу којег нисмо свесни и који је ван граница онога што можемо да досегнемо. Наука трага за неоткривеним чиниоцима свемира, а религија их прихвата не разумејући их. Да ли ће бити створен некакав целовити систем који би могао све да обухвати и објасни?

Један чинилац те тајне се налазио у његовим рукама. Као научнику, дуго времена му је било невероватно да тако нешто уопште постоји. Постајао је очевидац унутрашњег сукоба мисли о вери ка којој никада није био окренут и знања и свих тих формула науке која му је испуњавала живот. Али напитао је и добио од верујућег човека. Баш једне исте кишне ноћи као што је ова, монах Андреј му је предао тајну.

„Нисам ти отац“, говорио му је, „али и он и ја припадамо истом, словенском народу. Наша је судбина да све на овом свету посматрамо кроз небо.“

Доктор је у истраживање хемије и ушао управо да би побегао или макар дао јаснији смисао окружењу који му је у младости створила мајка кроз, за њега, а вероватно и за Бога, неприродно партнерство са монахом. Од таквог односа, схватао је касније, требало је очистити и сам еликсир.

„Да ли је ово са неба, или не, зависи и од тога како ћеш га користити“, говорио му је монах.

Ненад Обрадовић

ОДБРАНА ФИЛОСОФИЈЕ ИЛИ ЗАШТО СТВАРАМО УЧЕНЕ ИДИОТЕ

Философија отвара једну свест о општости која настоји да човека хуманизује, док га ускост специјализације роботизује.

Чему служи философија у образовању једног младог човека?

Не бих се упуштао у дефиниције философије, нити ми је намера да експлицирам о различитим приступима и погледима на философију. Желим да овим питањем отворим практичну страну оправданости учења философије у средњој школи. Наравно, на ово сам подстакнут све учесталијим приговорима да иначе „много философирамо”, што има да значи да је то нека опасна радња која не разјашњава стварност, него је погрешно тумачи и замагљује.

Зашто би, нападно понављају разни "стручњаци", свршени електротехничар енергетике требао да зна било шта о Сократу, далеко било о Хајдегеру? На том трагу ме разочарала најава укидања философије као предмета у средњим стручним школама у Србији. На памет ми падају и примери из света где се философија маргинализује, док пред очима имам пустош присутности философије у јавности. Дух полемике и разговора је нестао, више да готово и не постоји философска сцена у Србији.

Као што је Аристотел у својој Политици објашњавао зашто је за младе људе неопходно изучавање музике и гимнастике, јер једна васпитава душу, док друга васпитава тело, ми смо пред изазовом нових појашњења улоге философије у образовању.

Готово је несхватљиво да у Министарству просвете седе људи који не схватају да је философија, као изворишна дисциплина свих наука, неопходна ако ништа друго као заговарање једног погледа на свет. Јер човек није аутомат, посебно не млад човек, који ће једнолично извршавати наредбе и акумулирати информације.

Човек је непоновљиво и несхватљиво биће које увек тежи да дохвати духовне хоризонте, да искочи из своје стварности. Човек има способност да (се) пита, не само о стварности око себе, него и о себи самом. Ускратити му то, значити унизити његову природу.

Философија није потребна за развијање критичког мишљења како се често истиче у јавности, јер је мишљење само по себи критично, она је неопходна у средњим школама као тачка од које мишљење започиње, као интеракција и запитаност, потом као подсетник младим људима да се окрену сами себи и својим егзистенцијалним ломовима кроз један, њима до тада непознат, хоризонт отворености према свету, другом и другачијем. Философија младим људима отвара врата креације, као што неприкосновено призива једну духовну димензију човека која младима преко недостаје.

Укидање и маргинализовање философије представља смртни ударац образовном систему. Специјализација знања, да парафразирам Хусерла, води дебилизацији човека. Стручњак зна, али не зна да своје знање примени у ширем контексту и склопу мишљења, он се позива на ауторитет своје специјализације, заборављајући притом да његов живот надилази границе спознатљивог. У складу са античким поимањем образовања у полису такав стручњак је (полу)образовани идиот. Зато имамо толико образованих, а примитивних послушника.

Философија отвара једну свест о општости која настоји да човека хуманизује, док га ускост специјализације – роботизује.

Како ће један млад човек постати интелектуалац ако до њега никада није допрла ниједна философска књига? Радећи у школи ја сам практиковао да на сваки час носим класичне философске књиге како би ученици доживели сусрет са књигом. Ако му је непознат Сократ, Платон или Кант, бар у општим дефиницијама и погледима, како можемо да очекујемо од тог још незрелог бића да разуме шире и комплексније друштвене и личне промене? Како ће се запитати шта је лепо или ружно? Како ће поставити питање о слободи и праву, границама знања и незнања, природи политике и економије?

Без философије неће поставити ниједно питање. Само ће радити. Биће специјалиста, док ће преостале мудрољубе гомила "стручњака" протерати у анонимност или им пружити отров да га попут Сократа испију и тако заштите свет од бљеска истине.

Драшко Вујовић

ДА ЛИ КАСНИ АВИОН?

- Драгице иди питај оног јатовца јел касни авион.
- Прво Милане, као што видиш, авион је ту на писти и кренуће када путници који су дошли, изађу а ови други се укрцају. Друго, авион не може да касни већ само лет касни, толико ваљда знаш.
- Ух, ала си паметна! Јел то неостварена професорица српског језика нашла на аеродрому да ми држи предавање? Само сам хтео да знам колико ћемо још овде да седимо. Деду смо допратили и изчекирали па шта сад још треба да седимо овде?
- Ако ниси приметио, твој син Михајло се са дедом нерадо растаје па не мораш тај догађај да му скраћујеш. Јасно ми је да ти се жури у кафану где ти је оно џабалебарошко друштво али би бар ове суботе могао то да прескочиш па да испратимо мог оца како доликује. Чувао ти је сина ово лето и очигледно, то њихово дружење је јако пријало обојици. Зашто то сада хоћеш да поквариш?
- Немам ја ништа против њиховог дружења али ми смета то дедино потенцирање твог родног краја, обичаја, цркве Лазарице и слично. Михаел полази у септембру у школу и то му ничему неће користити. Ето, зато.
- Прво, наш син се зове Михајло, по твом покојном оцу, и сигурна сам да би се окренуо у гробу када би чуо како зовеш његовог унука. Друго, мој отац га је водио на места која ће вероватно ретко виђати следећих година. Треће, не видим шта ти смета мој родни Ћићевац? Ко ти је бранио да ти одведеш сина у свој родни Неготин па га тамо водиш на пецање и у лов.
- Опет ми држиш предавање као да ја не волим своју земљу. Мислим да му је важније да зна овај крај где сада живимо него тамо неко Ћићевачко језеро и како се ставља глиста на удицу. Јуче ме је мали удавио са том причом.
- Ја знам да би ти више волео да ти син зна састав фудбалске екипе Фортуне из Диселдорфа него што га је деда научио које све беле рибе постоје у том језеру, али то се неће догодити тако брзо, ако се ја питам.
- Видим да си данас посебно негативна према мени. Ја само хоћу да се наш син припреми за живот који га чека што боље и ништа друго.
- Ако мислиш да ће то да постигне тако што неће ништа да зна одакле су му преци, грдно се вараш. Узгред, оно о неоствареној професорки ћеш да ми објасниш када дођемо кући.
- Добро, хајд мало о'лади. Шта сад Михајло црта твом оцу на салвети?
- Црта великог и малог чича Глишу како пецају. Хоће да му поклони цртеж за успомену.
- Ево зову путнике за Београд, 'ајде да кренемо. Само без цмиздрења на опроштају, молим.

- Ана, љубави јел ти удобно на том седишту? Нисам могао да обезбедим нека седишта напред али ни ова нису лоша, јел да?

- Мени је важно да си ти сео поред прозора па можеш да осматраш околину. Ја могу и у пролазу да седим. Важно је да сам уз тебе.
 - Јел ја то осећам неки сарказам у твом гласу или ми се то само учинило?
 - Драги мој Дејане, важно је да ти вечерас стигнеш на прославу 15 година од матуре и тамо сретнеш старо друштво а посебно оне девојке које су те игнорисале и за којима си патио. Ја сам ти дошла као нека утешна награда.
 - Не само да си саркастична него си и вицкаста. Сада ћемо ваљда, да полетимо па нећу морати да те слушам.
-

- Драги путници, говори вам капетан, мораћемо да одложимо полетање, јер је једном путнику позлило. Молим вас да ако има доктора међу вама да се јави стјуардеси код задњих врата. Хвала на разумевању.
 - Контрола лета, овде ЈУ 367, имамо здравствени проблем са једним путником. Треба нам медицинска помоћ. Где да се паркирамо?
 - ЈУ 367, контрола овде, вратите се на своју позицију Б37 и спустите задње степенице. Амбулантна кола стижу за 2 минута.
-

- Ана, пошто седиш у пролазу, питај стјуардесу колико ће да касни авион?
 - Љубави, не каже се да авион касни већ лет. Видиш ваљда да су се узмували око оног старијег чике у предзадњем реду. Сав је побелео. Ко зна шта му је.
 - Ако скоро не полетимо изгубићемо аутобус за Пожаревац.
 - Дејане, човече, ваљда је важније да овом путнику укажу помоћ него да ли ћеш ти да стигнеш на време на годишњицу матуре. Уосталом, узећемо такси када слетимо у Београд.
 - Е то ће баш лепо да нас кошта.
 - Ево стигла амбулантна кола. Уносе силну опрему за реанимацију. Мора да му је срце страдало. Ја сам приметила још док смо улазили да је блед и да се тресе. У рукама је држао неки папир, салвету, шта ли.
-

- Шта се догађа, ти боље видиш са свог седишта?
 - Дејане, сада га стављају на носила и спремају за изношење. Изгледа да неће да настави пут са нама. Заборавили су онај папир на дедином седишту.
-

- Анчице питај стјуардесу када отприлике полећемо.
- Ала си досадан. Управо одлази хитна помоћ а стјуардеса подиже степенице и затвара врата Јао! Куку.
- Шта је сад, побогу?
- Стјуардеса се прекрстила и заплакала.*

* Прича је инспирисана стварним догађајем на аеродрому у Диселдорфу, средином 70-тих година, са трагичним последицама.

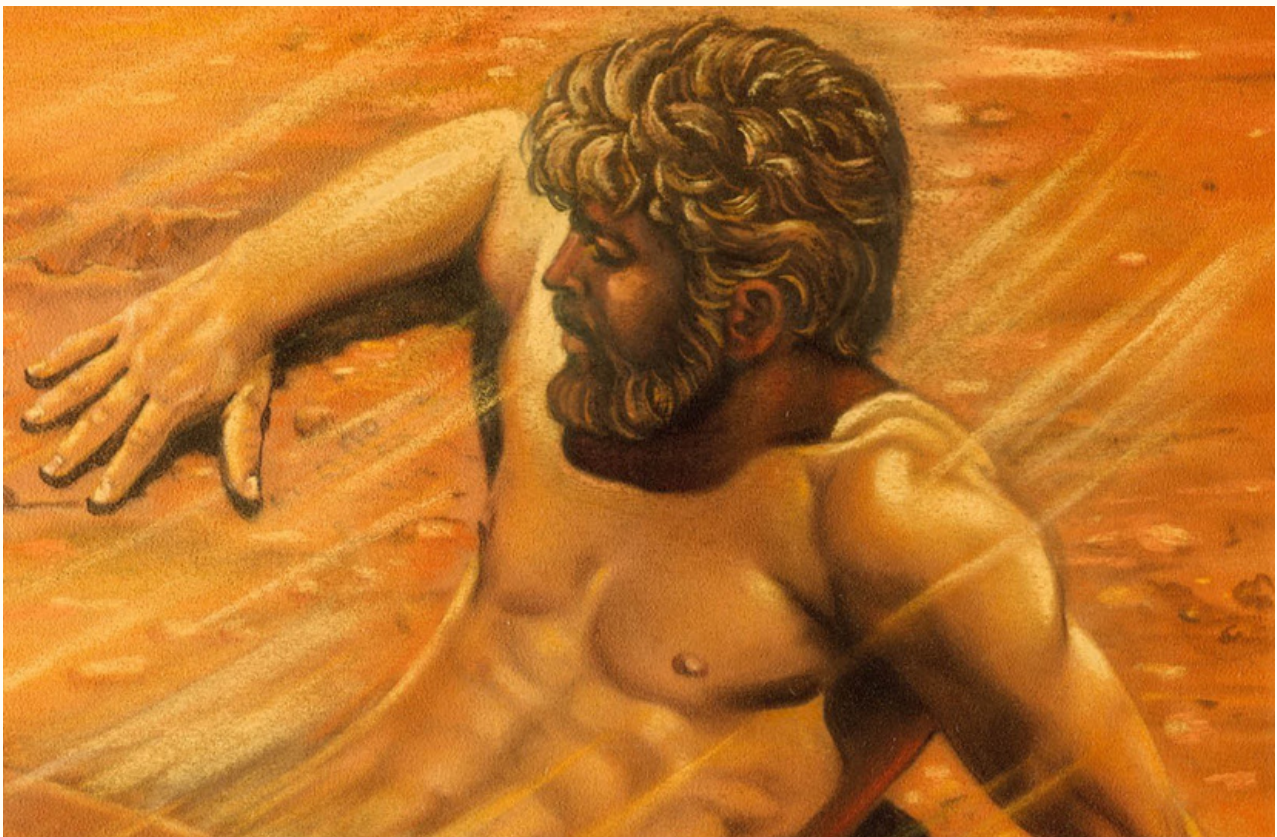

Елисео Сориано

ОД ПРАХА ДО ЧОВЕКА: НАУЧНИ ДОКАЗ

Неки тврде да је стварање Адама „антинаучна глупост“, и да Бог није створио Адама од шачице праха, као што каже Библија. Но, овде се изврћу библијске речи. Њихова тврдња, као и њихова унапред замишљена идеја, нису записане у Библији. Нигде у Библији не можете пронаћи стих који каже да је Бог створио Адама од шачице прашине. Постанак 2,7 заправо каже: „И обликова Господ Бог човека од праха земаљскога и удахну му у носнице дах живота; и постаде човек жива душа.“

Иако је истина да је Бог створио човека од праха земаљског, израз „шачица праха“ није у стиху! Измишљен је. Како год било, информација у Библији је научна! Но, ако ради аргумента ипак претпоставимо да се у Библији налази израз „шачица праха“, чије ће руке бити мерило тога колика је шачица коју је Бог користио у стварању Адама? Када се људи кремирају, количина праха која остане није толика да напуни врећу, већ је много ближа количини која може стати у шаку – зависно о величини конкретне шаке. Но, зашто је предходна библијска изјава научна? Бог је створио човека из праха, и кад његово тело умре, разграђује се и поново претвара у прах.

„У зноју лица свог ти ћеш хлеб јести док се у земљу не вратиш; та из ње си узет. Јер прах ти си, и у прах ћеш се вратити.“

Који су научни докази да је људско тело дошло из праха земаљског, као што каже Библија?

Људско тело се састоји од материјала и минерала које налазимо на површини тла, а не од материјала из Земљиног језгра. Кисеоник, будући да је најобилнији састојак Земљине коре или површине, чини око 65% људског тела, а угљеник, којег такође на површинском тлу има у изобиљу, чини 18%, док водоника има 10%. Свих 59 елемената које налазимо у људском телу, такође налазимо у Земљиној кори. Ово је невероватно, јер оно што Библија каже савршено одговара научном саставу људског тела.

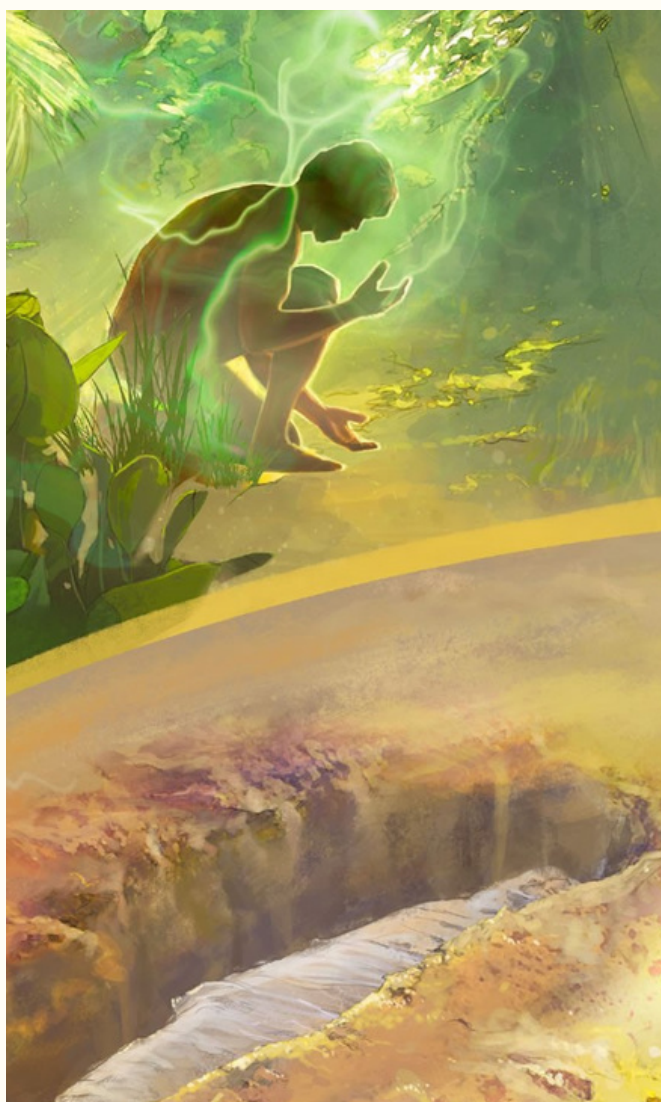
Незнање у оно што наводи Библија, показује да се не познаје наука. Наравно, људско тело се не састоји само од праха, али Бог је помешао прашину и воду да би направио глину.

„Сети се, молим те, да си ме као глину начинио и у прах ћеш ме поново вратити.“

„О човече, ко си заправо ти да се правдаш са Богом? Зар да творевина рекне творцу: 'Што си ме таквим начинио?' Или зар лончар нема власти над глином да од истог теста начини посуду што часну, што нечасну?“

Глина, као мешавина, садржи више воде него прашине. Ко каже да су информације у Библији научне глупости?

Тачан удео минерала и материјала, ако се правилно одржава, чини људско тело здравим. Вишак тих материјала изазваће поремећаје и болести. На пример, вишак алуминијума и гвожђа, биће токсичан за људски организам. Пропорција у којој налазимо 59 елемената у Земљиној кори, невероватно је пресликана на пропорцију коју налазимо у људском телу и ко каже да Библија није научна...?!

Даниел Мешковић

КАКО ПРОЋИ ИЗМЕЂУ ДВА СТУБА

Оноре де Балзак, књижевник и мартиниста (1799-1850) је једном приликом о томе дивно рекао: “Може се читати хиљаде страница од Мадам Гијон, Сведенборга и пре свега Јакоме Бемеа, а да се ништа од тога не схвати.

У очима тих верника, све је јасно: зато они допуштају само религијска уверења и љубавне псалме који се изводе како би се славиле непрестане радости, као и производили узвици кроз лепоту гледања. Могло би се помислити да сав народ узвикује од усхићења док гледа у поноћни ватромет. Упркос тих река разузданих реченица, у целини је то узвишено и аргументи су непобитни када упецају дух из тих шума небеских таласа. Представите себи да бисте могли сагледати цело море једним јединим погледом, то вас повлачи за собом, одушеви и очара. **Али ви сте стена која се уздиже из мора и сагледава све, а Сунце јој додељује израз који Вам прича о бескрајном. Када ту уроните, све Вам изгледа збркано, свуда видите исто, црте хоризонта нестају пред Вама, свуда су таласи, сеновито зеленило и монотонија његовог гласа. Према томе, морате се попети на стену ако желите интуитивно схватити оно бесконачно, што је приказано у тим ненадмашним књигама, онда Вам се приказује Божији дух који лебди над водама и ви гледате у духовно Сунце које их осветљава.”**

На неки начин краће, а опет довољно јасно и продорно, рекао је слично и апостол Павле у посланици Коринћанима, када каже: “Браћо, долазим Вам не речима људске премудрости, да Христов крст, не изгуби силу.” У том светлу, жеља мог срца је да много више од неког фактографског знања, свако од нас у своје срце од овог чланка, прими онај духовни импулс, онај тихи глас који га води до веће истинске самоспознаје, до жудње за већим Светлом, те последично томе до жудње да својим животом, речима и делима служи човечанству, како би цело човечанство и упознало то веће Светло.

„Иницирани влада природом, јер је он разуме и послушан је према њеним вишим законима који су најчистије одређење битка, највиши облици супстанције и воље која је ослобођена егоизма. Иницирани се не предаје никаквом ужитку, какав год он био осим када он то сматра примереним. Он се зна служити стварима и такође их се зна одрећи. Сама потреба је његов мајстор, али он скоро зна да нема потребе и већ је прозрео илузију страсти. Равнотежа снага је циљ који себи сваког тренутка поставља и одређује превласт једног мотива над другим. Забава чула за њега је опуштање, једноставни одмор. Иницирани је неосетљив на страх, исто као и на грижу савести. Он стоји изнад предрасуда и заблуда света. Он се држи стоички, јер зна да све ствари, срећне и несрећне, добре и лоше, одговарајуће људској процени, попут карика неког ланца, следе једна за другом и то привремено. **Он од точка судбине не очекује нити сталну срећу, нити привилегије и невоље са којима се без краја сусреће на свом путу посматра са истом мирноћом као и радости**“, каже *Francois Jollivet Castelot*, председник алхемијског друштва Француске.

Данас по учењу *Lois Claude de Saint Martina* постоје три категорије људи:

- Маса која се креће у тами и незнању, тежи за задовољење својих потреба;
- Људи чија се жудња за вишим већ пробудила, чије је биће донекле дисциплиновано, чије мисли већ имају духовни садржај, такви људи се не задовољавају животом у тами и боре се да се даље отворе светлу и
- На врху су стварно напредна и потпуно савршена бића, истински Мајстори.

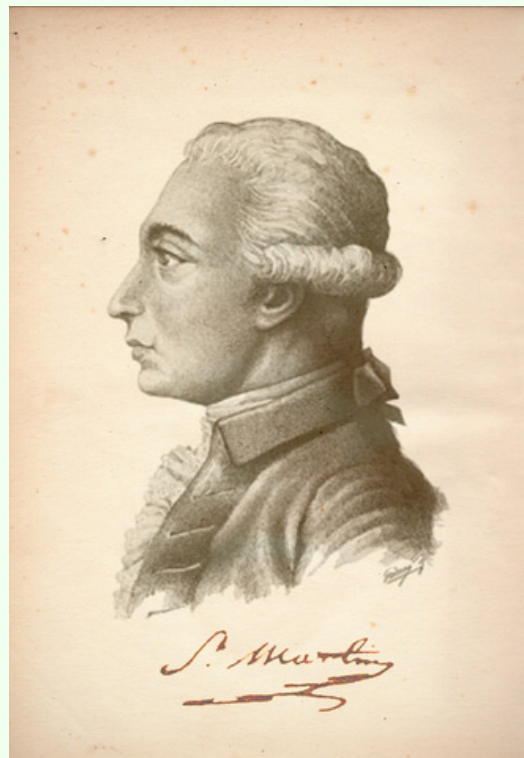
Исто тако постоје бројне тријаде: Бог-човек-природа, дух-душа-тело, глава-прса-трбух. Тријада моћи (помирење-воља-судбина) и тријада способности (мисао-воља-поступање) имају заједничку тачку: **ВОЉА**.

Човекова садашња позиција је последица промашаја воље, па је човеков задатак да се усмери на Божју вољу. Шта је у томе такође битно – о томе нас учи Пета тарот карта. На петој Тарот карти „Хијерофант (Високи свештеник)“ видимо Високог свештеника који представља Унутрашњег мајстора у нама, а редовници који пред њим налазе гледају у њега, опремљени јармом у облику слова У (јеврејско слово Јод – стваралачки импулс). Леви има руже на леђима што указује на осећај, а десни љиљане склопљене у положај молитве, што представља разум. У средини између њих су златни и сребрни кључ, а кључ држи леви редовник, дакле осећајем приступамо вишим космичким нивоима, али ти осећаји морају бити избалансирани нашим разумом. Оплеменењени осећај је онај који води до унутрашњег и вишег осећања и опажања, а за то је потребан разум како би се са тим опажањима дао одговарајући смер и ред.

На путу реинтеграције, Мартинизам, Розенкројцерство, Масонерија као и већина других иницијацијских редова користи различите процесе, алате, стазе. Повезан са Егрегором, истински скромни трагалац треба да чита и медитира над делима претходника, тек тако кроз понизно трагање, медитацију и контемплацију, повезан Егрегором он прима једини важећи и делотворни доказ, тако што улази у себе и открива стварност Унутарњег Битка. Када се налазимо у духовној хармонији са Мајсторима прошлости, имаћемо искуства у њиховим искуствима.

Ред је посебна мистично-спиритуална заједница повезана у Хијерархији преко које је сваки Иницирани Реда на заштитнички и изграђујући начин повезан са традиционалним Егрегором. Он (Егрегор) је увек истог интензитета и на самом иницираном јесте, колико ће они својим радом на учењима доживљавати ту повезаност.

У свом позитивном изграђујућем деловању он долази до изражаја онолико колико се сам у својем вишем учењу остаје повезан са Редом и његовим учењем. Управо је одлука, као и лојалност, она која доводи у ток благодатне снаге преко Егрегора. Знање има своје нивое и знање на том нивоу се може досегнути једино ако својом свешћу досегнемо ту разину. Искреност, интеграција, лојалност и рад су алати на путу мистичког уздања и истинске молитве. Иницијацијски Редови ће увек бити зависни од тога колико Браћа и Сестре на том путу учествују и тиме чине посуде да узвишена Космичка Снага може бити унесена у овај свет. Када Ред не би имао људе који, повезани у Егрегору, кроче тим путем и преузимају Веће Светло у смислу Иницијације, те га онда у себи развијају, радом на себи доводе у сјај и на крају такође увећавају и шире, онда би Ред врло осиромашило.

У томе препознајемо и Космички принцип давања и примања.

„Виша од филозофирања јесте храброст да се буде племенит и великодушан.

Више од ширења онога што је бит Највишега јесте тежња за највишим и тиме не уздицање само себе, него такође и других људи.

Више од поучавања о значењу жртве, јесте радо жртвовање.“

Из розенкројцерских (РЦ) архива.

Да би се вратио у јединство, ученик на путу, учи да дуализам или дијалектика није нешто од чега треба побећи, да све у природи постоји у својој дуалности и да поларитет између дуалности ствара ту потребну тензију која води акцији. Ако су два поларитета на основици троугла, њихова динамичка међуигра води до треће тачке, тачке манифестације. И све то у постојаности, стрпљивости, марљивости, изградње у камену, о чему нас учи Закон броја 4. И тако, од 1, преко 2, 3 и 4, управо учећи Закон поларности и Закон еквилибријума, али не само у теоријској основи, већ и свако у својој властитој средини, свом властитом физичком, психичком и душевном окружењу, учимо како да измајсторирамо поларности и прођемо између два стуба, да можемо истински да крочимо путем навише кабалистички речено, Стубом лепоте, где је директна веза од Малкута, преко Јесода, Тиферета, скривене сефире Даат до Кетера и даље у божанско јединство.

Свака од доњих седам Сефирота на Дрвету познања добра и зла, носи у себи ту дуалност – Хесед (Мудрост/Глупост), Гебурах (Богатство/Сиромаштво), Тиферет (Плодност/Неплодност), Нецах (Живот/Смрт), Ход (Владавина/Зависност), Јесод (Рат/Мир), Малкут (Лепота/Ружноћа).

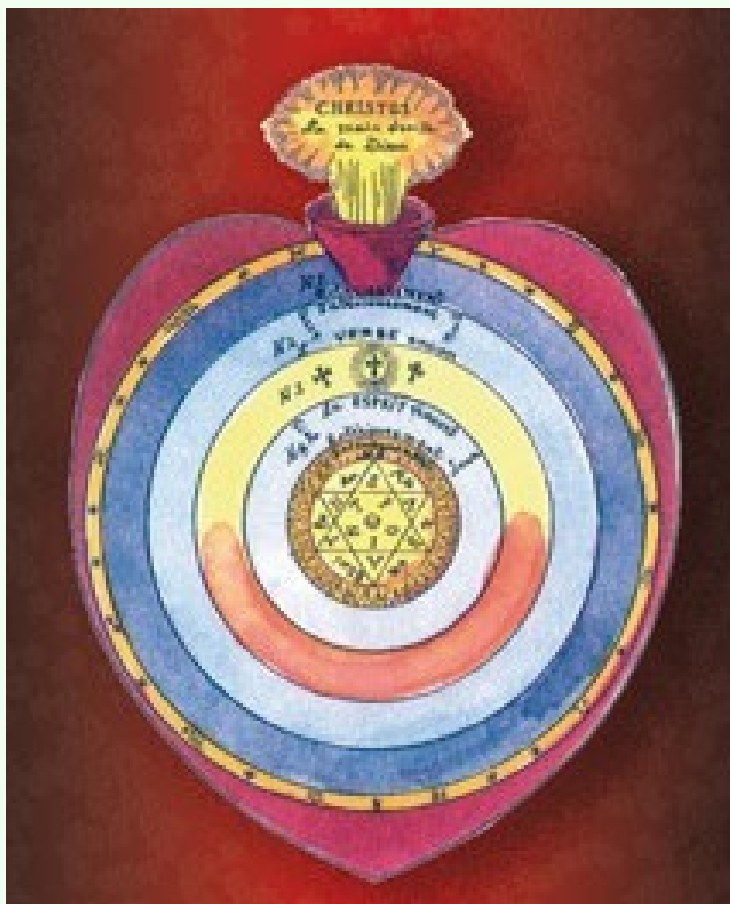
Шта значе ови појмови, да ли значе само оно што буквално значе или имају дубље значење? Имају ли ти појмови поред дубљих и вишеслојних значења и нека значења која се односе лично на мене у овој садашњој инкарнацији на физичкој, психичкој и спиритуалној равни? Како ја лично могу измајсторирати, еквилибрисати дуалности ових појмова, што би било значајно на мојој личној духовној стази? **То су све питања која истински трагалац на путу у својим медитацијама и промишљањима мора одговорити.**

Драги читаоци, да би дело које настало заједничким радом принципа Светла, Живота и Љубави, тј. Вере, Наде и Љубави, заиста опстало, расло и било благословено од Космоса, свако од нас појединачно у свом животу, у односу према себи, другима и заједници, треба неговати осам принципа, осам традиционалних стаза чистоће, како је то приказано у традицији једног иницијацијског Реда:

1. **Чисто веровање** – ослањам своје читаво веровање на Божију ралност, све из њега производи и све у њега се враћа.
2. **Чиста воља** – Трудим се да ускладим своју вољу са Божијом вољом.
3. **Чисти говор** – Ја обраћам пажњу на своје речи како би биле достојне твоје присутности, о Господе.
4. **Чиста тежња** – Ја ћу се потрудити довести у склад своје поступке са својим речима и срцем, како би љубав према ближњем, доброта и опрост пребивали у кући моје душе.
5. **Чисти живот** – Ја нећу оскрнавити свој духовни Храм упитним моралом. Чиста и искрена срца тежим за тиме да се опходим према другима како желим да се они опходе према мени.
6. **Чиста ревност** – Ја непрестаном ревношћу држим се највиших истина живота.
7. **Чисте мисли** – Будући да ме живот окружује са свим својим фазама, допуштам да у моје памћење уђе само оно што је обележено љубављу, конструктивно и божанско.
8. **Чиста медитација** – Ни један дан неће проћи, а да не посматрам и не дивим се неупоредивој савршености живог свемира Бога.

Само путем знања нећемо проћи између два стуба. Потребан је пут срца који даје квалитет. Потребна је скромност, као и истинска жеља и тежња нашег срца да живимо Светло, пружамо Светло и радимо за Светло, за оно нешто „више од нас“.

Нека Светло Божанске мудрости обасја наш пут и подари нам истински унутрашњи мир.

Проф.др Драган Миловановић

ГЛИСТОН ПУТУЈЕ У ЗЕМЉУ

(одломак из истоимене књиге за децу и одрасле)

Велико разгранато јабуково дрво скривало је у својој крошњи најлепшег, најрадоснијег и најрадозналијег црвана свету. Био је мали, дебељушкаст, са великим плавим очима и звао се Црвон. На пољани, пуној цвећа, лептира и буба није успевао да угледа свог најбољег друга Глистона.

Пискутавим гласом покушавао је да га дозове:

- ГГГГлистоооне !

Глас му се провлачио око зеленог лишћа, клизио до стабла а одатле ширио пољем преко сваке травке. Чудили се мрави овом необичном гласу, бубамаре и лептири су се узнемирили и само у круг летели. Једино су скакавци и зрикавци, скачући брзо и окретно са травке на травку, покушавали да ухвате Црвонов глас. Све у свему сви су учествовали у некој трци, збрци, скакању и фрци. У једном тренутку настао је чудан тајац. Истовремено су сви угледали Глистона, а он, као да није чуо ништа, ама баш ништа. Ужурбано и предано је паковао гомилу разних ствари у велики зелени ранац. Само се вртео и окретао, самог себе преслишавао, нешто записивао.

Све бубе су још више почеле да се чуде. И не само оне, почела је и трава да се чуди. Цвеће је заборавило да затвори своје латице, мада је сунце зашло и ноћ увелико најављивала свој долазак. Најзачуђенији је био Црвон. Нервозно је доле-горе шетао по јабуци, једноставно није знао шта да ради. Једва је сакупио храбрости да упита свог пријатеља:

- Хеј, Глистоне, шта радиш, да ли некуд путујеш?

Глистон се изненада окрену и погледа Црвона онако љутито, ваљда зато што га његов пријатељ узнемирава. Преврну очима, помери неколико ствари и седе полако поред ранца. Подиже главу ка небу и полузатворених очију, онако заносно поче да прича, као да рецитије неку песму.

- Ти, ја и сви наши другари живимо на Земљи, најлепшој планети у Сунчевом систему. Земља је једна нежна плава лопта, као зеница у твоје оку. На њој има река, планина, мора, сунца и снега, а понекад и кише. Све око нас припада Земљи. Она је твој и мој дом, али и оних птица што по небу лете, и свих риба што пливају у океанима и ових ливада и цвећа где се играмо. Земља нам даје живот, радост и лепоту. Имам жељу, велику као кућа, да упознам Земљу.

Да је видим, додирнем и осетим у сваком њеном делу, овде на ливади, али и у дубини, у њеном срцу. Ја много волим планету на којој живим. Али знаш, да би неког волео, мораш га добро познавати и разумети, као ја тебе. Зато сам одлучио да прокопам тунел кроз целу Земљу.

Црвон је био занесен гласом Глисона, па се мало трже када његов пријатељ стаде са причом и настави са паковањем.

- Шта ће ти тај велики ранац и лампа у руци? - бојажљиво га упита Црвон, не желећи да га даље узнемирава.

- У ранцу носим храну, воду, сијалице, батерије, инструменте, боце за кисеоник, бушилицу, лопату и специјално одело да се заштитим од топлоте. Знаш, тамо у дубини Земље је много вруће. Лампа ми треба да бих видео пут. Унутра је мрак, као у неком подруму. Овај шлем ми служи да не повредим главу у тунелу и да на њега накачим лампу како бих рукама могао копати тунел.

Сви су били веома зачуђени. Није било више гужве, фрке. Неки тајац је завладао пољаном.

- А колико ћеш тамо остати?

- упита Црвон бојажљиво.

- Не знам, можда док овде не падне први снег. Знаш, Земља је округла. Кад тунелом дођем на другу страну Земље, тамо ће бити пролеће док овде траје зима.

Црвон је био изненађен и мало тужан. Тихо, као да је себи говорио, упита Глисона:

- Значи, нећу те видети и чути дуго?!

- Мане, нећеш ме само видети, одговори Глисон нервозно. Мобилним телефонима бићемо стално у вези. Причаћу ти шта видим, како ми је и ако ми затреба помоћ, да ми помогнеш. Могу ли рачунати на тебе?

Црвону одмах засијаше очи, а преко лица развуче осмех:

- Свакако, ти си мој најбољи пријатељ. Када крећеш?

- Вечерас, после цртаног филма на телевизији.

- Желим ти срећан пут, јави се што пре и чувај се! Окрене се брзо. Није хтео од туге да још једном погледа Глисона да му не би приметио сузе у очима. Уствари, био је тужан због растанка, али некако и срећан што има тако храброг пријатеља.

- Хало, хало, да ли ме чујеш? - усхићено је Црвон викао у слушалицу мобилног телефона и са нестрпљењем чекао шта ће даље чути.

- Да, да, добро те чујем! - одговорио је Глисон.

- Где се сада налазиш? - упита га Црвон.

- Још увек нисам много далеко од тебе. Као што знаш, ти и ја живимо на Кори Земље ...

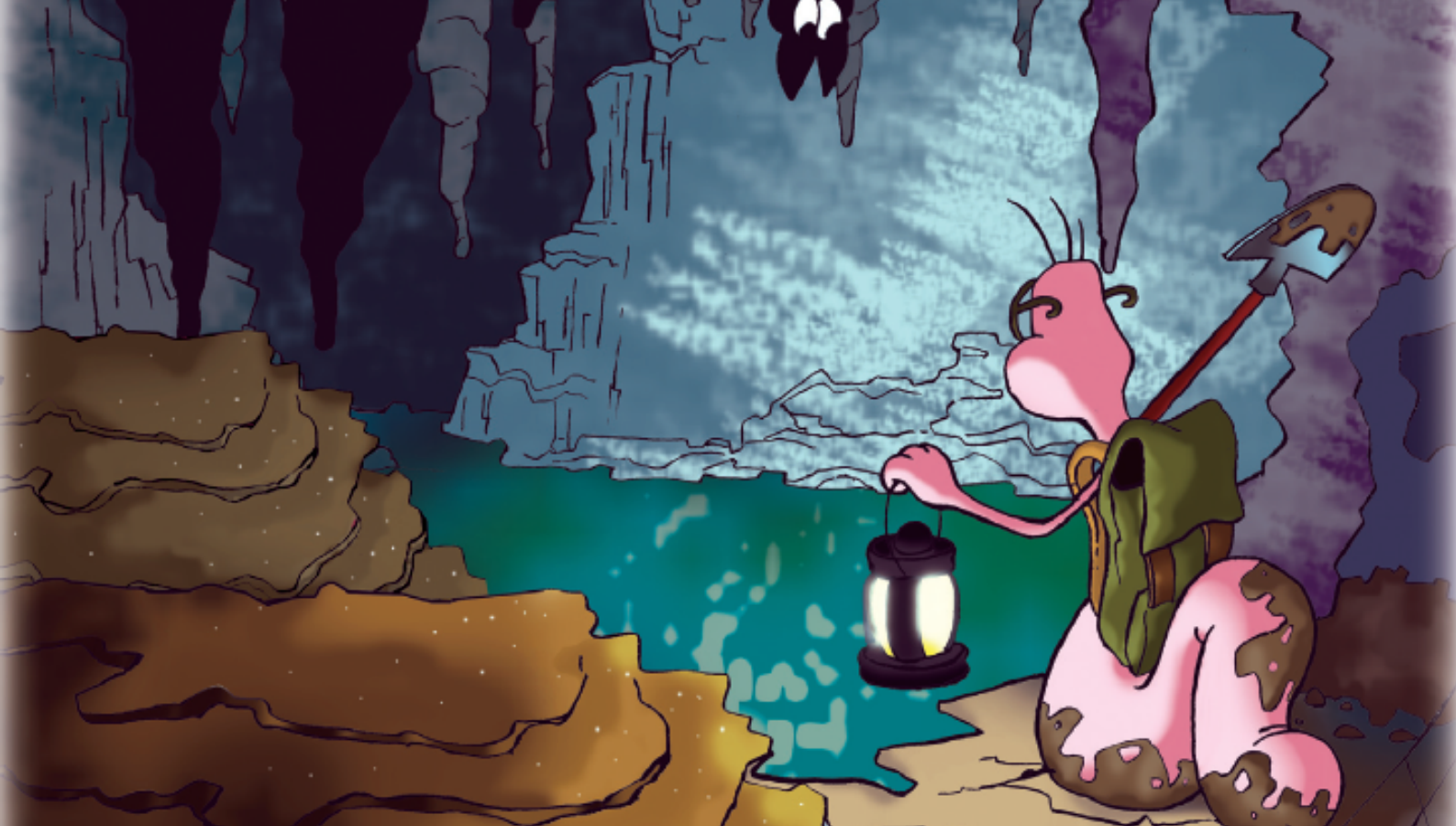
- Како, како, каквој Кори? - изненади се Црвон.

- Ваљда знаш да је Земља као лопта...?!

- Знам, наравно да знам, потврдно ће Црвон.
- Е, тај спољашњи део лопте, где су планине и реке зове се Кора.

- Добро, пусти сада Кору, где си ти сада? - поново га упита Црвон.
- Како је овде лепо! - одговори му пријатељ. Ја сам у једној великој пећини кроз коју тече подземна река, а около су камене руже прелепих боја. Има и дебелих камених стубова на којима висе слепи мишеви. Они не воле светло, јер живе у мраку, па им моја батерија смета. Мало су се узбудили, па свуда наоколо лете.
- Драго ми је да си добро, брзо му одговори Црвон и одмах упита: Има ли риба у тој реци? - Црвону је још увек дрхтао глас од узбуђења и среће што чује свог најбољег пријатеља.
- Ма не, кратко одговори Глистон, као да се мало наљутио због овог питања.
- У пећинској реци нема правих риба. Ту живе неки мали ракови, скоро провидни и много плачљиви.
- Дали неко живи у пећини? - настави Црвон са питањима.
- Скоро да нема никога. Видео сам неколико паукова и буба. Замисли, они цео живот проведу у мраку, па када их осветлиш, уплаше се и побегну у рупе да их не ухватиш. Овде јесте мрак, али није страشان, ваљда сам се и навикао. Нема, уствари, кога да се бојиш.
- Како идеш, ходаш ли, или пузиш? Има ли ту неки пут?
- Има, понекад је широк и висок као учионица у школи, али је понекад толико мали и узак да морам да пузим. Користио сам и уже да бих се попео на горњи део пута. Завезао сам га за један дебео стуб и пентрао се, као уз бандеру. Извини, морам да ставим мобилни у џеп па ћемо на кратко прекинути разговор. Јавићу ти се чим препливам ово мало језеро.
- Молим, какво језеро, колико је, да ли је вода хладна? Црвонов глас био је истовремено и радознао и забринут.
- Није велико, као кошаркашко игралиште. Вода је хладна и провидна. Овом мојом лампом видим дно од камења.
- Откуд та вода, је ли дубока? Пази да се не оклизнеш и упаднеш, настави Црвон.
- Не, не брини, мој другару. Дозволи да ти одговорим одакле језеро. Али, прво да ти објасним како настаје пећина. Знаш, Земља је жива планета.

- Па, како то мислиш жива, не разумем? - изненада га прекину Црвон.
 - Лепо, Сунце својом топлотом, ветар, киша и снег стално делују да површина Земље, где ти и ја живимо буде равна, без брда и планина. Зато имаш шљунак и песак у долини реке који су дошли са врха планине.
 - Хеј, стани мало, како дошли са врха планине? - прекину га Црвон.
 - Тако, лепо - настави Глистон. - Од сунца и кише стена на врху планине се распада и њене мале комаде носи поток до реке у долини, а река их донесе на обалу. Ти се онда на плажи играш у шљунку и песку, правиш куће, тврђаве, тунеле, или нешто пишеш.
 - А, сад разумем зашто је шљунак заобљен, као кликер! - прекину га Црвон. - То су уствари комади стена који су се скотрљали чак са планине и зато су округли.
 - Браво, браво, добро си се сетио, то и ја нисам знао, кратко одговори Глистон. - Него, да наставим ... имамо Сунце које нас греје, пада киша, снег, дува ветар. То су Спољашње силе које делују свуда око нас да би Земља била равна, без узбрдица и низбрдица. Са друге стране унутра, у Земљи, делују друге силе које померају стене горе доле, или их кидају, савијају, увијају и тада се стварају планине. Зато имамо и вулкане. То се зову Унутрашње силе, јер су унутра у Земљи.
- И те две силе се непрекидно боре, као они боксери у рингу, једна кида и савија стене, ствара брда и планине, а друга хоће да све буде равно, као двориште у школи. Зато се облик Земље непрекидно мења, а кажу научници, знаш, то су они што стално уче и никад се не играју, да зато и има живота на њој. И пећине су пример борбе ових сила. Прво се унутрашњим силама близу површине Земље стене померају, ломе, кидају, дробе. Понекад то деловање унутрашњих сила осећамо као земљотресе када се све око тебе дрма и тутњи. Тако су ми причали тата и мама. Да ли разумеш?

- Да, да - климао је Црвон главом, мада му још увек није било јасно како изгледају те унутрашње силе.

- Због унутрашњих сила стене се на планинама кидају и ломе и тада се стварају велике пукотине и рупе и то су, уствари, пећине. Али, сачекај, молим те, да погледам шта пише у књизи о Земљи коју сам понео са собом да читам пре спавања ... Да, да то сам и мислио, настави Глистон, - пећине се јављају само у стенама које се зову кречњаци. Од њих се добија креч којим се зидају куће и солитери, по томе су и добиле име. Када вода пролази кроз пукотине у кречњацима, она их раствара правећи у њима још веће пукотине и рупе разних облика, као тањери, каде и лонци, знаш, то је оно у чему мама прави ручак. Али су они понекад велики као кућа, још и већи, буду и као велика биоскопска сала. На другим местима, обично на зиду или плафону тих кречњачких пукотина и рупа, па и на месту где сада ходам, вода то што је растворила исталожи правећи велике завесе предивних боја, као оне у позоришту...

- Разумем, разумем ... - прекину га нестрпљиво Црвон очекујући наставак приче.

- На плафону пећине су, како да ти објасним? - мало збуњено застаде Глистон. - Знаш, кад је зима па се на крову направе леденице. Е, тих леденица има по плафону колико хоћеш, а неке су веће и од тебе и од мене заједно. Замисли, има их и на поду, само су мало дебље и мање од оних на тавану.

- Па, одакле оне ту? - опет знатижељно упита Црвон.

- Ех - одговори Глистон поносно, као да се правио мало важан - вода која је растворила кречњак стално капље са таванице на дно пећине. Део оног што је растворила исталожи на тавану, стварајући оне леденице, а и из капи које падну на дно пећине исталожи се остатак када настану ове мале и дебеле леденице између којих понекад пролазим. Једну леденицу са тавана сам случајно поломио, замисли, у средини је шупља, знаш, туда пролази вода са раствореном стеном.

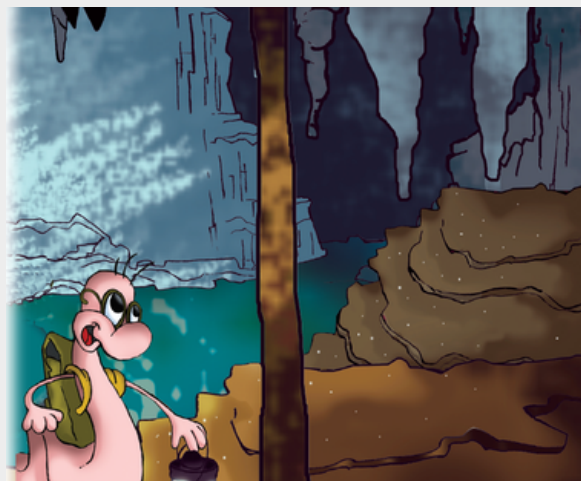
- Има људи који се баве проучавањем пећина - настави причу Глистон - то су спелеолози. Оне леденице на тавану називају сталактити а ове са дна сталагмити. Када таложење траје дуго, онда се леденице са тавана и ове мале дебелуце са дна споје стварајући велике стубове, дебље и више од бандера у нашој улици. - Еј, другару, мало сам се уморио. Јавићу ти се сутра чим се пробудим, нервозно и мрзовољно рече Глистон са жељом да прекине разговор.

- Не, немој да прекидаш молим те, завапи Црвон. - Само ми реци одакле језеро усред пећине?

- Боже, како си понекад досадан - прекину га Глистон - Рекао сам ти да вода пролазећи кроз пећину раствара и еродује стену.

- Па, шта ти је то "еродује"...? - прекину га Црвон.

- То ти је кад вода струже и струже стену. Ваљда знаш да су кањони и клусуре настали ерозијом стена.

- Знам, знам - смирено ће Црвон, не желећи свађу са својим другаром, иако му још увек није било јасно како вода може да струже стену.
- Е, када вода иструже стену, створе се рупе и ти велики лонци у којима се вода задржава правећи мало језеро. Тога има често у пећинама које имају воду - мудро закључи Глистон.

Драган Миловановић

ГЛИСТОН ПУТУЈЕ У ЗЕМЉУ

Проф. Др Бранко Јаковљевић

ХИПЕРТЕНЗИЈА – ПОВИШЕН КРВНИ ПРИТИСАК

**ЗНАЧАЈ ДИЈЕТЕТСКИХ СУПЛЕМЕНАТА У РЕГУЛАЦИЈИ
КРВНОГ ПРИТИСКА (5)**

Витамин Ц

Најпознатији од свих витамина, витамин Ц, откривен је почетком тридесетих година прошлог века, иако је болест изазвана недостатком овог витамина, скорбут, била позната још од краја 15. века. Било је потребно више од четири стотине година да се открије шта је узрок најпознатијој и најопаснијој болести морнара који су пловили месецима на отвореном мору далеко од својих домова и уобичајене исхране. Истовремено скорбут представља и први описани нутритивни дефицит. Тек много година касније сјајни истраживач мађарског порекла по имену Алберт Сент-Ђерђ (Алберт вон Сзент-Гујоргуи Нагурáполт), успео је да изолује и идентификује витамин Ц и открије механизам који омогућава његово коришћење у ћелијама. То ће му донети Нобелову награду за физиологију у медицини 1937. године.

Витамин Ц је лактон који се синтетише из глукозе у многим животињама. Витамин Ц се синтетише у јетри неких сисара и бубрезима птица и гмизаваца. Људи, човеколики мајмуни, заморци и морско прасе једина су жива бића која су изгубила способност његовог синтетисања, иако антрополози тврде да су наши давни преци били у могућности да производе витамин Ц у свом организму. Људи и примати имају недостатак терминалног ензима у путу биосинтезе аскорбинске киселине (л-гулонолактон оксидаза), јер је ген задужен за овај ензим временом мутирао.

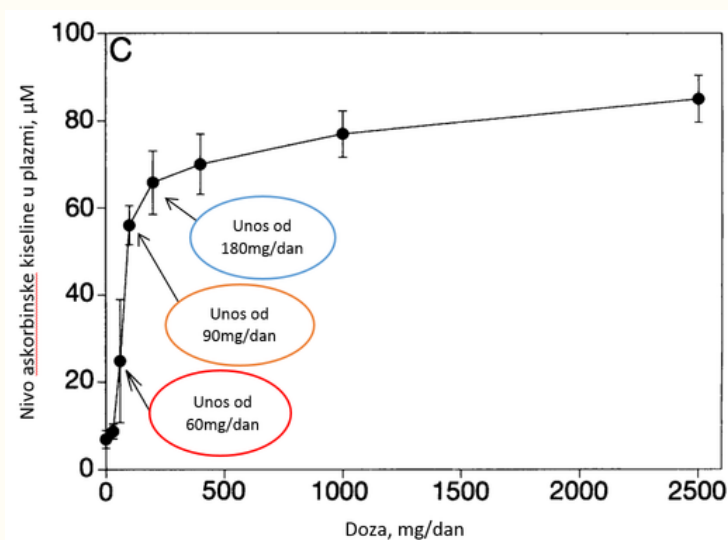
До сада је објављено преко 50 000 научних радова у стручним медицинским часописима о витамину Ц, али и даље овај витамин представља тачку око које постоје велика неслагања у стручној јавности, можда и највећа у области медицине. Са једне стране стоји група научника која тврди да витамин Ц има скоро магична својства и да је лек за скоро све болести, док други тврде да је витамин Ц супстанца која нема ни близу тако велике могућности.

Прва неслагања се јављају већ око препоручене дневне дозе. У зависности од установе препоруке се крећу од 45 мг/дан (УКФСА, Агенција за храну Велике Британије) до 90 мг/дан у мушкарце и 75 мг/дан за жене (Униџет Статес Натионал Ацадему оф Сциенцес УСА и РДИ/РДА Институте оф Медицине, Натионал Ацадемиес УСА). Већина животиња које синтетишу витамин Ц производе га у дози од 30 мг/кг телесне тежине. Прерачунато на одраслог мушкарца тешког 80 кг то износи 2,5 гр /дан. Наши давни преци су стварали између 400 мг и 2 грама пре него што је изгубљена способност синтезе витамина Ц.

Анализирајући ове и друге научне доказе добар део научника се слаже да су препоручене дозе јако мале и да не омогућавају витамину Ц да испољи свој пун потенцијал. Друга група истраживача тврди да нема потребе узимати тако велике дозе јер све количине витамина Ц које узмемо изнад препоручених врло брзо елиминишемо из организма и немају ефекте на здравље.

Однос између уноса витамина Ц и његове концентрације у плазми има облик сигмоидне криве (графикон 1). Из графикона можемо видети неколико, врло значајних чињеница у вези са витамином Ц. Ниске концентрације, односно мање од 4 μM у плазми, могу довести до симптома скорбута. Дневни унос од 30 мг обезбеђују концентрацију у крви око 7 μM за мушкарце и 12 μM за жене. За оба пола, уочљив је врло стрм облик криве у дозама дневног уноса између 30 и 100 мг. То наводи на закључак да и врло мало повећање уноса витамина Ц, са 60 на 90 мг/дан значајно повећава ниво аскорбинске киселине у крви. Многи стручњаци саветују 180 мг/дан као оптималну дозу. Подаци из графикона у потпуности оправдавају овај став, јер са овим уносом започиње плато витамина Ц у крви, што значи да на даље, значајно повећање уноса даје мали пораст нивоу аскорбинске киселине у крви. Али уочљиво је да и даље, са порастом дозе имамо пораст нивоа у крви што може бити оправдање за оне ауторе који сматрају да треба уносити мега дозе витамина Ц.

Графикон 1. Концентрација витамина Ц у крви у односу на дневни унос

Без обзира који теорију прихватили, истраживања показују да је просечан дневни унос витамина Ц у многим земљама веома мали, далеко испод и најнижих препорука. Процењује се да је дневни унос четвртине Американаца испод 39 мг, а да тек једна половина Немаца уноси препоручене дозе.

Када се говори о потребама морамо знати да је витамин Ц изузетно нестабилан и да је садржај у намирницама (табела 1) под великим утицајем сезонских варијација, начина узгоја, транспорта, дужине и начина чувања, начина припреме. Високе температуре, излагање бакру и гвожђу или благо базној средини утичу на разарање витамина Ц. Током кувања намирница изгуби се више од једне трећине овог витамина (34,6%). Кувањем у превише воде може утицати на отпуштање витамин Ц из намирнице. Сечењем и гњечењем намирница ослобађа се аскорбат оксидаза, која додатно утиче на разградњу. Бланширање инактивира оксидазне ензиме и помаже у очувању аскорбата исто као и ниска ПХ вредност, што се среће у припреми киселог купуса. Дувански дим и аерозагађење (угљен моноксид) такође су непријатељи овог витамина.

То значи да је пушачима и особама које живе у градовима са високим аерозагађењем препоручен повећани унос. Аспирин утростручује излучивање витамина Ц.

Табела 1. Садржај витамина Ц у намирницама

Namirnica	Latinsko ime	mg vitamin C /100 grama
Acerola	<i>Malpighia glabra</i>	1 678
Šipak	<i>Cynorhodon</i>	426
Ribizla - crna	<i>Ribes nigrum</i>	136
Papaja	<i>Carica papaya</i>	62
Jagoda	<i>Fragaria ananassa</i>	57
Pomorandža	<i>Citrus sinensis</i>	53
Sok od limuna	<i>Citrus limon</i>	46
Grejpfрут	<i>Citrus paradisi</i>	34
Sok zelenog limuna (<i>Lime juice</i>)	<i>Citrus aurantifolia</i>	29
Mango	<i>Mangifera indica</i>	28
Dinja	<i>Cucumis melo</i>	25
Malina	<i>Eubus spp.</i>	25
Paradajz	<i>Lycopersicon sp</i>	19
Ananas	<i>Ananus comosus</i>	15
Brusnica	<i>Vaccinium sp</i>	13
Grožđe	<i>Vitis vitera</i>	11
Borovnica	<i>Vaccinium myrtillus</i>	10
Kajsija	<i>Prunus armeniaca</i>	10
Šljiva	<i>Prunus sp</i>	10
Lubenica	<i>Citrullus lanatus</i>	10
Banana	<i>Musa Xparadisiaca</i>	9
Avokado	<i>Persea americana</i>	8
Breskva	<i>Prunus persica</i>	7
Jabuka	<i>Mains syvestris</i>	6
Kupina	<i>Eubus sp.</i>	6
Azijska kruška	<i>Pyrus serotina</i>	4
Kruška	<i>Pyrus communis</i>	4
Kajsija, konzervisana	<i>Prunus armeniaca</i>	3
Breskva, konzervirana	<i>Prunus persica</i>	3

Joш су прва истраживања почетком прошлог века показала да је витамин Ц заправо комплекс нутритивних материја које показују синергистичко дејство. Витамин Ц није само аскорбинска киселина већ мешавина бројних биоактивних супстанци: биофлавоноиди, рутин, фактор К, фактор Ј, фактор П, ензим бакра (тиосиназа) итд. Међутим, фармацеутска индустрија је у својим лабораторијама изоловала само аскорбинску киселину и назвала је витамин Ц. Ефекат природног витамина Ц и аскорбинске киселине није исти. Природни витамин Ц је делотворнији од свих додатака исхрани које данас користимо. Биолошка активност аскорбинске киселине је 50-70 % мања него витамина Ц природног порекла. Када узимамо витамин Ц синтетичког порекла, потребне су много веће дозе, али ни тада ефекат неће бити исти као природног витамина. Због тога се препоручује да узимамо природни витамин Ц или из намирница или из суплемената који садрже природни витамин Ц.

Витамин Ц и артеријска хипертензија

О антихипертензивном ефекату витамина Ц говори се још од 1946. године. Бројне студије су потврдиле биолошку оправданост овога става. Многе епидемиолошке студије су показале инверзну везу између концентрације витамина Ц у плазми и крвног притиска. Истовремено потврђено је да дефицит витамина Ц може довести до артеријске хипертензије.

Мета-анализа из 2012. године, статистичком анализом 29 студија које су испитивале утицај суплементације витамином Ц наша је редукцију систолног крвног притиска у просеку за 3,84 ммХг (95% ЦИ: 5.29 до 2.38 ммХг) уз статистички високо значајну разлику $p < 0,001$. Истовремено дијастолни крвни притисак је био нижи за 1,48 ммХг (95% ЦИ: -2.86, -0.10 ммХг; $P=0,036$). Резултати су скоро идентични онима из 2006. године у којима је забележена редукција систолног притиска за 3,9 ммХг и дијастолног за 2,1 ммХг. На први поглед се може закључити да суплементација витамином Ц у хипертензивних болесника поседује скромне ефекте на смањење крвног притиска. Можда је смањење од 2 ммХг мало за појединца, али посматрано на епидемиолошком нивоу, редукција дијастолног КП за 2 ммХг значи 14% мање можданих удара и 8% мање коронарне болести срца. Са становишта јавног здравља ово је изузетно важно јер обезбеђује значајно смањење појаве компликација артеријске хипертензије и кардиоваскуларног морталитета.

Бројни су механизми којима витамин Ц утиче на крвни притисак (шема 1):

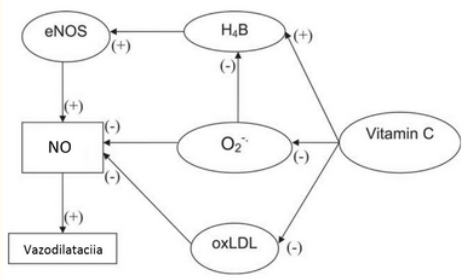
Оксидативни стрес је важан чинилац у патогенези хипертензије. Контролом оксидативног стреса витамин Ц утиче на корекцију КП

Хипертензија је повезана са смањеном производњом азот оксида (НО). Витамин Ц повећава продукцију НО. Ендотелијална азот-оксид синтетаза (еНОС) је одговорна за одржавање крвног притиска, ремоделовање крвних судова и ангиогенезу. Сматра се да витамин Ц може побољшати вазодилатацију повећавајући биорасположивост НО. Супероксид радикали могу разградити НО, а витамин Ц уклањањем супероксидних радикала спречава инактивацију НО.

Витамин Ц такође може повећати производњу НО повећањем еНОС-активности. Овај ефекат се јавља повећањем интрацелуларног тетрахидробиоптерина. Тетрахидробиоптерин служи као кофактор за еНОС, а витамин Ц игра улогу у његовој стабилизацији и заштити од оксидације.

Оксидовани ЛДЛ инхибира ослобађање НО из ендотела ћелија. Спречавањем оксидације ЛДЛ честица витамин Ц спречава разградњу НО.

Шема 1. Предложени механизам који показује утицај витамина Ц и крвни притисак

eNOS, endothelial Nitric Oxide Synthase;
 H4B, Tetrahydrobiopterin;
 O₂^{-•}, Superoksid slobodni radikal;
 oxLDL, Oksidirana čestica lipoproteina male gustine (Low Density Lipoprotein - LDL)

Остали ефекти витамина Ц

Бројни су позитивни ефекти које витамин Ц испољава у нашем организму. Неопходан је за нормалан раст, развој и обнову свих ткива нашег тела. Посебно је важна улога витамина Ц у изградњи коже, слузокоже, везивног ткива, тетива, лигамената, хрскавице, крвних судова, костију и зуба.

Подстиче рад имунолошког система (појачано стварање интерферона, антитела и белих крвних зрнаца), што га чини погодним средством у борби против инфекција.

Нема једногласног става да ли витамин Ц лечи прехладу, али свакако да помаже да симптоми буду блажи, а да прехлада траје краће.

Употребљен у већим дозама делује као природни антихистаминик тако да може бити од користи у ублажавању алергијских реакција и астматичних напада. Свих 9 научних студија које су испитивале повезаност витамина Ц и астме потврдило је смањење броја астматичних напада уз редовну употребу витамина Ц. Ово је посебно изражено код младих, тако да деца која узимају веће количине намирница богатих овим витамином имају блаже астматичне нападе који се уз то и ређе јављају.

Витамин Ц је снажан антиоксиданс тако да испољава позитиван ефекат у свим болестима и стањима повезаним са појачаним оксидативним стресом (процес старења, дијабетес, обољења кардиоваскуларног система, хипертензија, тумори, Алцхајмерова болест, катаракта). Код особа са дијабетесом по правилу је снижен ниво интрацелуларног витамина Ц јер се апсорпција дехидроаскорбинске киселине (једног од облика витамина Ц) обавља преко GLUT 4 рецептора па је присутна конкуренција са глукозом.

Витамин Ц спречава оксидацију ЛДЛ честица, док је бета-каротен и витамин Е само успоравају. Игра значајну улогу у заштити и обнављању витамина Е.

Честа последица недостатка витамина Ц је анемија. Антиоксидантно својство витамина Ц може стабилизovati фолате у храни и плазми, а повишено излучивање оксидованог фолата у скорбуту је потврђено. Витамин Ц подржава апсорпцију раствореног не-хем гвожђа вероватно хелирањем или једноставним превођењем гвожђа у редуковани Fe^{2+} (феро) облик.

Убрзава зарастање рана, опекотина и спречава крварење десни.

Савети за употребу

Када је то могуће користите препарате природног витамина Ц.

Узимајте препарате више пута током дана – поделите дозу (излучује се после 4 сата).

Постепено повећавати и постепено смањивати дозу.

Не започињати терапију дозом већом од 1 г/дан.

Препарате узимајте уз оброк, јер ће биофлавоноиди, Ца и Мг повећати искористљивост витамина Ц.

Велике дозе се могу узимати са содом бикарбоном да би се умањила киселост.

Може да умањи ефекат свих перорално узетих антикоагуланаса.

Табела 2. Препоручени дневни унос

RDA за мушкарца	90 mg po danu
RDA за ženu	75 mg po danu
Prihvatljivi gornji nivo unosa vitamin C**	
Prihvatljiva gornja granica за мушкарца	2,000 mg po danu
Prihvatljiva gornja granica за ženu	2,000 mg po danu

*RDA Recommended Dietary Allowance

**UL Tolerable Upper Intake Level

United States National Academy of Sciences USA i RDI/RDA Institute of Medicine, National Academies USA

Мета-анализа која је испитивала повезаност суплементације витамином Ц и коронарне болести срца показала је да је потребно уносити 268 мг/дан.

Нежељени ефекти суплементације витамином Ц

Витамин Ц се одлично подноси, чак и када се користи у јако високим дозама. Ипак, у литератури се наводе нежељени ефекти који се могу повезати са суплементацијом витамином Ц и који се односе на дигестивни систем и на уринарни тракт:

- Повећана киселост у желуцу (може се избећи употребом пуферисаних таблета, таблете са постепеним ослобађањем или таблетама за жвакање).
- Камен у бубрегу. Оксалат је продукт катаболизма аскорбата и може играти улогу у стварању бубрежног каменца. Претеран дневни унос витамина Ц може изазвати хипероксалурију. Дозе од у опсегу од 5-10 г/дан витамина Ц довела је до повећања екскреције оксалата урином, тако да ризик од оксалатних каменова може бити повишен код високог уноса витамина Ц (>1г), посебно код појединаца са већом количином калцијума у урину. Срећом, ово се изузетно ретко јавља и у литератури се описује само изолованим случајевима.
- Дигестивни тракт - дијареја. Унос од 2-3 г/дан може код осетљивих особа да изазове непријатну дијареју која настаје услед осмотског ефекта неметаболизованог витамина у цревном лумену. Чешће се јављају код особа које већ имају потпуну сатурацију ткива витамином Ц, а престаје одмах по престанку или смањењу уноса витамина Ц.

Скоро сви ови нежељени ефекти се могу избећи употребом природног витамина Ц.

Витамин Ц има изузетно важну улогу у нашем организму и треба га уносити свакодневно у потребним количинама. Зато се и саветује исхрана богата поврћем и воћем јер се у њима налази у изобиљу. Од користи могу бити и додаци исхрани са витамином Ц, посебно они у којима се налази природни облик овог витамин, али употреба суплемената не може бити замена за правилну исхрану.

Халил Цубран

УКОРИХ СЕБЕ СЕДАМ ПУТА

Први пут: Када се хтедох дочепати високог положаја израбљујући слабије.

Други пут: Када се претварах да сам хром пред онима који беху обогалени.

Трећи пут: Када, пошто ми беше дато да бирам, радије изабрах лагано него тешко.

Четврти пут: Када сам, погрешивши, тешио сам себе грешкама других.

Пети пут: Када бејох послушан из страха тврдећи онда да сам јак у стрпљењу.

Шести пут: Када подизах хаљу да бих избегао глиб живота.

Седми пут: Када певах хвалоспеве Богу и мишљах да је само певање у том врлина.

